Но 4
жовтень - грудень
1993

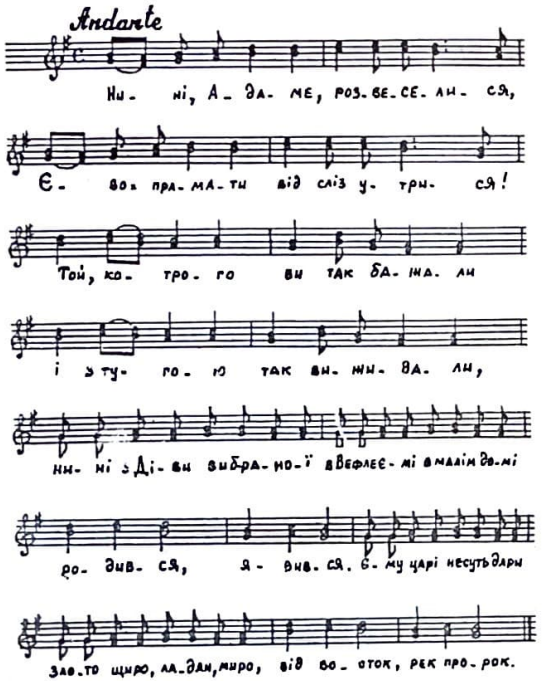
ПОРОГИ

Квартальник Ради Об'єднання українців в Чеській республіці

Čtvrtletník Rady Sdružení Ukrajinců v České republice
č. 4, říjen - prosinec 1993

НИНІ АДАМЕ

Всі патріархи і всі пророки,
Ангельські сили, святі отроки.
Торжествуй разом, цілий світе!
Ти уступай же, старий завіте!
Новий з неба, Його треба
Було давно, нині явно
Настає, Бог дає.
Як в Емпіру в радість миру
Отець Сина нам єдина
Низ післав, дарував.

"Слава во вишніх" - духи співають,
Що Бог родився, нас сповіщають,
Того, з неба народженого,
В яслах убогих положеного
Звізда ясна і прекрасна
Озаряє, научає:
Що то Пан, з неба дан!
А у ясел віл і осел
Як стояли - так пізнали
Всіх рода Господа!

Вітай, маленьке, вітай, Дитятко,
Золоторунне з неба Ягнятко!
Пастирі бідні так повідали,
Які з дарами Його вітали,
Кладуть хлібець - коровасць,
А до того - масла много
І ягня перед Дитя,
Потім грали у цимбали
У свірілі і сонілі,
Як вміли раділи.

Бог Предвічний народився.
Прийшов днесь із небес,
Щоб спасти люд свій весь...

ХРИСТОС РОЖДАЄТЬСЯ, дорогі читачі!

Четвертий номер "Порогів" виходить тоді, коли весь цивілізований християнський світ вітає й зустрічає святкові дні - Народження Ісуса Христа, найвизначніший празник усіх християн.

Різдвяні урочистості, зокрема в Україні, традиційно пов'язані ще з іншими святковими днями, зі звичаями, обрядами, піснями тощо. І ми з Вами славимо Бога і просимо Його надати нам всім щастя, злагоди, єдності та здоров'я. Згадаймо за щедрим столом усіх тих, кого ми любимо і шануємо, всіх тих, кого вже не стало, згадаймо братів і сестер в Україні, які терпеливо й віддано поборюють щоденні труднощі.

Ми подаємо коротеньку інформацію про те, як українці зустрічали колись Різдвяні свята. Звичаї - це скарб українського народу! Гляньмо на чистоту і людяність взаємин наших предків, гляньмо, як вони поводилися одне з одним, - і замислимось! Замислимось над тим, чи можемо бути ліпшими, делікатнішими, справедливішими...

Україна стоїть перед виборами. Наскільки це важливий період для її майбуття, ми всі прекрасно розуміємо. Отож, привернїть свої молитви до нашої нації, до тих сил, які відстоюють українську незалежність, просіть Всевишнього "дарувати щастя дарувати долі, нашій славній Україні..."

З НОВИМ РОКОМ!
ХРИСТОС РОЖДАЄТЬСЯ!
СЛАВІМО ЙОГО!

Павло Бальковський
Лідія Райчинець
(редакція "Порогів")

ЗМІСТ:

1. Слово від редакції 1
2. Хроніка Об'єднання 2
3. Празьке дзеркало 6
4. Незалежність 11
5. Українська панорама 16
6. Не хлібом єдиним 24
7. Нашого квіту по всьому світу 27
8. До нас пишуть 31
(листи, спостереження, роздуми)
9. Де, що, коли 34
10. Різне 35

ХРОНІКА ОБ'ЄДНАННЯ

1 жовтня 1993 р. Об'єднання українців в Чеській республіці у співпраці з Посольством України в Чеській республіці провело в Каролінумі - приміщенні урочистих подій Карлового університету - поминально - шанувальну конференцію у зв'язку з 60-річчям штучного голоду в Україні.

(керівник д-р. О. Дутко). Урочисту конференцію відкриває і веде мгр. Лідія Райчинець. Вона оголошує вітання, що надійшли з України, Польщі, Німеччини, Бельгії, Канади тощо. До слова запрошуються почесні гості. Господар - ректор Карлового університету проф. Радім Палоуш - відзначив, що подія, яка вшановується, належить не лише сумному минулому. Це урок, що його світ повинен знати, аби українська трагедія стала вічною пересторогою.

До присутніх звернувся народу. Наголосив, що, визволившися від пут тоталітаризму, Україна прямує до демократичної Європи. Р. Лубківський передав ректору Карлового університету на вічне збереження Книгу Пам'яті "Голодомор - 33" з дарчим написом Президента України Л. Кравчука.

Після пістної частини розпочалася наукова конференція, в якій взяли участь українські та чеські дослідники.

На запрошення Об'єднання українців в Чеській республіці прибули з України працівники АН України

Звернення до всіх народів світу, до парламенту чеської республіки, до верховної ради України

Ми, учасники празької конференції "Голодомор в Україні 1932-1933 рр." звертаємось до народів усього світу, до Парламенту Чеської Республіки, до Верховної Ради України із Зверненням.

Нечувана трагедія в історії людства - голод в Україні на початку 30-х років нинішнього століття - довгий час був маловідомою сторінкою. Більшовицько-тоталітарний режим тодішнього Радянського Союзу доклав максимум зусиль, аби світ не дізнався про його злочини.

Протягом 1932-1933 рр. від штучного голоду в Україні загинуло, за різними джерелами, від 8 до 12 мільйонів людей. Історики свідчать, що це було ні що інше, як заздалегідь спланований імперським центром у Москві й послідовно реалізований на місцях геноцид українського народу. Таким чином було піддано руйнації генофонд одного з найбільших європейських народів. Якщо додати масові депортації, цілеспрямоване плюндрування культури, політичні переслідування, заборону Церкви, можна уявити гігантські масштаби скоєного.

Заслухавши доповіді українських і чеських фахівців, ознайомившись з відгуками, листами й телеграмами різних українських організацій в Україні і в діаспорі, що надійшли до Праги, учасники конференції закликають засудити ініціаторів та винуватців тотального знищення українського народу. Сталінські сатрапи в Москві, разом зі своїми поплічниками в Україні, давно мали б постати перед міжнародним судом - трибуналом. Сьогодні, коли Україна є суверенною державою, її парламент разом із парламентами інших країн повинен дати правдиву оцінку і цьому злочинові проти людства. Лише тоді ми всі матимемо гарантію, що ніде й ніколи не повториться трагедія, яку зазнав український народ у першій половині XX століття.

Учасники конференції "Голодомор в Україні 1932-1933 рр."

...Перед старовинною аудиторією учасники мимоволі сповільнюють кроки. Біля підніжжя хреста, увінчаного колючим дротом, горять 60 свічок, які символізують кількість літ, що минули від часу української трагедії. У скорботній тиші лунає молитва. Двоє дівчаток подають присутнім шматочки чорного українського хліба і воду. Символічна трапеза перерастає в поминальну тризну: лунають жалобні пісні у виконанні хору "Візанціон"

голова палати депутатів Чеської Республіки д-р. Мілан Угде. Він відзначив, що заходи, які проводяться в Україні, Чеській Республіці й інших країнах, повинні сприяти засудженню тоталітарних режимів.

У своєму виступі посол України в Чеській республіці Р. Лубківський підкреслив, що людство збереже навіки пам'ять про мільйони невинних жертв сталінської тоталітарної системи, яка винищила своїм смертельним подихом цвіт українського

С. Кульчицький, доктор наук, заступник директора Інституту історії АНУ, Г. Касьянов, доктор наук, старший науковий співпрацівник, Василь Марочко, канд. наук, старший науковий співпрацівник. Вони - члени оргкомітету Днів скорботи в Україні, що проходили у вересні 1993 р.

Учасники акції в Карловому університеті, серед яких були члени ОУЧР, представники різних чеських політичних партій, Церков, історики, журналісти тощо,

ухвалили Звернення до всіх народів світу, до Парламенту Чеської Республіки і до Верховної Ради України, в якому засуджується цілеспрямоване нищення московським імперським центром українського народу і висловлюється вимога дати політичну, правову й моральну оцінку фактам геноциду щодо українського народу.

І знову лунає скорботна мелодія - виступає хор Св. Володимира (керівник С. Шутко). Усі присутні запалюють свічки і кладуть їх до підніжжя хреста. Хто ще не встиг, оглядає виставку про голодомор в Україні.

Двадцяту годину 1 жовтня 1993 р., в день, коли проходила поминально - шанувальна конференція, було Радою Об'єднання українців в Чеській республіці виголошено хвилиною скорботи: в той час горіли свічки у вікнах всіх, хто небайдуже ставиться до трагедії українського народу. А провідні члени ОУЧР разом з працівниками Посольства України в Чеській республіці зійшлися в центрі Праги, на Вацлавській площі, біля місця загибелі Яна Палаха, щоб запалити свічки в пам'ять жертв комуністичного режиму.

Чеські засоби масової інформації подали докладні репортажі про поминальну

25 жовтня 1993 - "Український день" - про проблематику українців у Східній Словаччині доповідає доктор наук М. Мушинка з Пряшева.
фото: О. Шкрландова

конференцію в Каролінумі.

*

25 жовтня 1993 р. у Малостранській Беседі в Празі, відбувся черговий "Український день". Рада ОУЧР запросила голову Асоціації українців Словаччини, члена Президії СРУС Миколу Мушинку, доктора філологічних наук. У зустрічі з паном Мушинкою взяло участь понад 70 осіб з Праги та з різних місцевостей Чеської республіки. Метою бесіди було отримати якнайбільше фундованої інформації про сучасні проблеми українства в Словаччині. Пан Микола Мушинка грунтовно розповів про всі болючі моменти громадсько - політичного життя, про намагання розбити єдину

15 жовтня 1993 р. надійшов на адресу Об'єднання українців в Чеській республіці лист від Голови Координаційного Осередку Українських Громадських Центральних і Крайових Установ в Європі, що має свій центр у Брюсселі, з таким змістом:

Брюссель, 15 жовтня 1993 р.

Хвальній Управі Об'єднання Українців в Чеській Республіці, Прага

Вельмишановні Пані і Панове!

Потверджую одержання Вашого листа з дати 17 вересня 1993 р., в якому просите прийняти Вашу громадську організацію в члени КОУТЦУ.

Приємно мені повідомити Вам, що на засіданні Президії КОУТЦУ в початку жовтня справа була позитивно розглянута і було визнано, що характер Вашої Організації - Об'єднання українців в Чеській Республіці - відповідає нормам Статуту КОУТЦУ, і ОУЧР зараховано до категорії Центральної Громадської Установи в країні Вашого поселення.

Поскільки ми є перед Конгресом СКВУ, що відбудеться в Торонто в часі від 2 до 6 листопада 1993 р., ми готові передати Вашому делегатові мандат від КОУТЦУ з повноправним голосом. Мандат може бути переданий на місці в Торонто.

В залученні пересилаємо копію Статуту КОУТЦУ для Вашої документації. Приймiть наші щирі вітання з приводу Вашого членства в КОУТЦУ, який захищає інтереси нашої спільноти в Європі, поза Україною, від 1949 року і є співосновником з УККА і КУК нашої надбудови СКВУ.

В надії на нашу тісну співпрацю засилаємо найкращі побажання успішної діяльності в країні, пов'язаній історичними вузлами з Україною і не менш важливій з погляду на майбутнє.

Слава Україні!

мгр. Омелян Коваль
Голова (підпис)

українську платформу, про нелегку позицію Українського музею у Свиднику, про долю пряшівського Українського театру, фронтальну словакізацію тощо. У своїй доповіді М. Мушинка подав теж короткий історичний огляд про українців - русинів Пряшівщини, детально висвітлив питання "політичного русинізму", яке переросло рамки словацької Пряшівщини.

Зустріч із паном Миколою Мушинкою стала корисною для всіх тих, які в останній час відчувають нестачу інформацій про події в Східній Словаччині.

*

28 жовтня 1993 р., в день Державного свята Чеської республіки, було запрошено голову Об'єднання українців в Чеській республіці мгр. Лідію Райчинець разом з представниками інших організованих нацменшостей на урочистості, які відбулися на Градчанах.

*

На заклик Ради ОУЧР зійшлося 30 жовтня 1993 р. на Ольшанському кладовищі декілька десятків осіб, які разом зі священиком греко - католицької Церкви Ладиславом Кочишом та хором св. Володимира вшанували пам'ять українців, яких поховано в чеській землі. З поминальним словом виступив заступник голови ОУЧР д-р Федір Янчик.

ГОЛОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

ОБ"ЄДНАННЮ УКРАЇНЦІВ
У ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Історичні долі чеського та українського народів склалися так, що сьогодні, в добу становлення молодих незалежних держав маємо добрі традиції в справі взаємопізнання та взаємозбагачення духовних надбань – чехів в Україні та українців у Чеській Республіці.

І в минулому, і сьогодні чехи неодноразово виявляли толерантність до українців, забезпечували їм можливість культурно-духовного розвитку, сприяли повноцінному функціонуванню українських громадських об"єднань, наукових інституцій, періодичних видань.

Ваша Організація може служити чудовим взірцем патріотичної відданості своїй вітчизні, громадянами якої Ви є так само, як й історичній батьківщині, звідки походять Ваші рідні та близькі. В Україні високо цінять Вашу подвижницьку діяльність, важливі громадські ініціативи, зокрема видання квартальника "Пороги", збереження українських національних святинь, успішну співпрацю з Посольством України в Чеській Республіці.

Я з розумінням сприйняв Ваше "Звернення" з нагоди від - значення в Празі 1 жовтня ц.р. 60-річчя Голодомору 1932-1933 рр. Сподіваємося, що Парламент Чеської Республіки, до якого Ви теж звернулися, дасть справедливу правову оцінку злочинам тоталітарного режиму проти українського народу.

Стосунки наших держав і народів не потьмарені гіркими минулим, отож у майбутнє входимо з чистим сумлінням і виправданими надіями.

Україна – велика, вільна демократична держава – нині займає гідне місце в світовому співтоваристві.

Ваша діяльність, Ваша добра воля сприятимуть цій благородній справі.

ІВАН ПЛЮЩ,
Голова Верховної Ради України

22 листопада 1993 р.

Вшанування пам'яті українців, яких поховано в чеській землі фото: О. Шкрландова

*

22 листопада 1993 р. зустрілися представники української громади з Головою Верховної Ради України Іваном Плющем, який під час свого візиту в Чеській Республіці висловив бажання познайомитися з проблематикою української діаспори в Чеській республіці. Пан Плющ вручив голові ОУЧР Лідії Райчинець лист для членів ОУЧР.

Іван Плющ, Роман Лубківський та представники української громади під час зустрічі
фото: К. Цудлін

Голова Верховної Ради України розглядає часопис "Пороги"
фото: Карел Цудлін

27 листопада 1993 р. у Суходол над Одроу було запрошено голову регіональної організації ОУЧР з центром в Острав В. Ваника на зустріч з Об'єднанням волинських чехів та їхніми прихильниками. Між організаціями було започатковано співпрацю.

*

5 грудня 1993 р. в Малостранській Беседі зійшлися діти з українських та чесько українських сімей, щоб зустрітися з Миколаєм. Вірші, пісні, різні забави супроводжували дітей під час гарного дополудня. А під кінець - всі отримали гостинці, які для них підготували члени Ради ОУЧР і керівник пані Марія Няхай.

*

12 грудня 1993 р. відбулися чергові річні збори Регіональної організації з центром в Острав. На зборах було зачитано звернення голови ОУЧР Лідії Райчинець. З праги прибули члени Ради ОУЧР - інж. Йосип Волошин та інж. Олександр Габор й активістка Ольга Мандова. На зборах було прийнято в члени ОУЧР декілька нових осіб. Гостем був д-р Станіслав Гавлік, голова політичного руху "Співжиття", який закликав українців Остравщини до співпраці.

*

18 грудня 1993 р. відбулися чергові звітні збори членів ОУЧР. Під час засідання було підбито підсумки роботи за 1993-ій рік та накреслено плани і можливості на рік наступний.

*

19 грудня 1993 р. відбувся в залі ім. Райса (Будинок культури в Празі - 2) концерт духовної пісні періоду українського барокко. Виступав хор св. Володимира під керівництвом С. Шутка. Присутнім був і посол України в Чеській Республіці Р. Лубківський зі своїм супроводом.

Візит до Чехії був коротким, але корисним

Іван Плющ під час розмови з президентом Вацлавом Гавлом та головою парламенту Чеської республіки Міланом Угде.

фото: редакційного архіву

Пізно ввечері 23 листопада до Києва повернулася українська делегація на чолі з Головою Верховної Ради України І. С. Плющем, яка перебувала два дні в Чехії.

Другого дня відбулася її зустріч з Президентом Чеської Республіки Вацлавом Гавелом. Обговорювалися актуальні питання подальшого розвитку українсько-чеських відносин, а також деякі проблеми міжнародної політики.

Тривалою була зустріч з Прем'єр - міністром Вацлавом Клаусом, під час якої порушувалися питання, що стосуються економічних реформ, поглиблення економічних зв'язків між нашими країнами.

Члени делегації побували також у міністерстві з питань національного майна та приватизації і в Національному банку Чехії, де знайомилися з практичною роботою по здійсненню економічних реформ.

Про підсумки цього короткого візиту І. Плющ розповів в інтерв'ю після завершення зустрічей з чеськими керівниками.

- Безперечно, пріоритетом візиту делегації до Чеської Республіки було вивчення досвіду економічних реформ у цій молодій державі. Що з їхнього досвіду може запозичити Україна?

- Знайомлячись з практикою різних країн у проведенні економічних реформ, ми довго посилалися на німецьке чудо, автором якого був Людвиг Ерхард. Багато хто з нас, у тому числі й депутатів, читав його книгу "Добробут для всіх". Потім на сторінках газет, в інших засобах інформації та ділових колах з'явилося ім'я Вацлава Клауса - відомого економіста Чехо-Словаччини, який нині є Прем'єр - міністром Чеської Республіки.

Я вдячний нашому послу в Чехії Роману Лубківському. Він зміг так спресувати програму візиту на ці два дні, що ми десь протягом 14 годин зустрічалися з провідними економістами, фахівцями.

Здається, ми й не дізналися там чогось особливо нового. Але побачили одну цікаву річ. Ми звикли вважати, що для успішного проведення реформ потрібно дві умови. Перша - це злагода і політична стабільність у суспільстві. І друга - уряд, який би взяв на себе цю важку ношу. А в Чехії ми переконалися, що є і третя обов'язкова умова - фінансова стабільність держави. Ми зустрічалися і з опонентами Клауса, лівими та правими, позиції яких не однакові, але всі вони сьогодні теж стверджують обов'язковість цих трьох умов.

Наведу такий приклад. Ми в залі парламенту і за його межами кажемо, що основною причиною кризи є спад виробництва, який ми допустили протягом останніх трьох років. Але, як з'ясувалося, рівень падіння виробництва в Україні і в Чехії майже однаковий. І вони там не кричать , що це основна біда. Справа в тому, що у них зарегульовано рівень виробництва, заробітної плати і реальних доходів населення і рівень інфляції. І це сприяє тому, що хоч населення сьогодні отримує в середньому невелику кількість грошей, але це реальні гроші, на які можна певною мірою забезпечити той споживчий кошик, про який ми часто говоримо.

З'ясовуючи сьогодні основні форми і принципи проведення економічних реформ, можна сказати: альтернативи для України немає. В цьому переконалась і наша делегація. Про цю істину нам відверто говорили і фахівці такого рівня, яким є Вацлав Клаус. Тому залишається одне - дохідливо роз'яснювати це народу і знайти в Україні таку команду, яка б взяла на плечі цю ношу - впроваджувати реформи в життя. Іншого шляху нема. А в тому, що в Україні є можливості через рік застабілізувати і поліпшити становище, ми переконалися на досвіді Чехії.

- Ваша сьогоднішня зустріч з Прем'єр-міністром Чехії тривала втричі більше, ніж намічалося. Ви мали також зустріч з Президентом Чехії. Які проблеми обговорювалися?

- З Президентом Чехії Вацлавом Гавелом ми в основному торкались політичних проблем. Зокрема, проблеми вироблення механізму колективної безпеки в Європі. Це перше. І друге - щодо продовження міждержавних контактів, а також у гуманітарний, культурній сферах, де ще робиться недостатньо, та в інших сферах нашого життя. Але в основному це був обмін думками з загальної тематики поглиблення міждержавних стосунків.

Іншою за змістом була зустріч з Прем'єр-міністром. Розпочалася вона з того, що я запитав, чи відома йому ситуація, яка склалася в українській економіці. Він відповів, що йому ситуація в Україні мало відома, але він був нещодавно в Румунії. Я попросив поділитися враженнями, бо у нашої економіки є багато спільних хвороб з румунською, спільних причин кризового стану.

Коли почали розглядати основні положення і правила переходу від адміністративно - командного до цивілізованого способу виробництва, то, як з'ясувалося, є обов'язкові правила.

Словом, почалася предметна, кваліфікована розмова, яка тривала півтори години. Закінчили її домовленістю, що Вацлав Клаус зробить поїздку в Україну і, ознайомившись ближче з ситуацією, сприятиме практичному співробітництву на рівні міністерств, відомств у виробленні нашого українського механізму реформ, а головне - впровадженні їх у життя.

- Чи обговорювалася в Празі Ідея Президента України Леоніда Кравчука щодо скликання міжнародної конференції, яка б підсумувала, підвела риску під періодом холодної війни у Європі?

- Про цю ідею я нагадував під час зустрічей, зокрема і з Президентом, коли йшлося про сучасне міжнародне становище. Я пропонував чеським керівникам підтримати нас і виступити на спільній платформі. Сама ідея не відхиляється, вона сприймається. Але у чехів дещо інше бачення механізму колективної безпеки. У них свої особливості. Тому ця проблема потребує розгляду на подальших двосторонніх та багатосторонніх переговорах.

- Практично не було жодної зустрічі, де б не ставили конкретних запитань у зв'язку з ратифікацією Верховною Радою України Договору СТАРТ-1. Як, на ваш погляд, ставляться в Чехії до цієї події?

- По характеру запитань можна було зрозуміти, що вони ставляться до цього нормально. На жаль, у деяких політичних сферах, засобах інформації йде чергове нагнітання, що, мовляв, ратифікували з якимись зауваженнями, доповненнями. Нічого ми не доповнювали. Треба мати на увазі, що Договір СТАРТ - 1 і Лісабонський протокол укладалися між США і колишнім Радянським Союзом.

І жодне з тих застережень та умов, які були висловлені при ратифікації і внесені до постанови, не порушують домовленостей, які були укладені. Але якщо ми стали суб'єктом договору, то і маємо право висловити свої зауваження.

Прес-центр Верховної Ради України.

Іван Франко повертається до Праги

Іван Франко і Прага, зв'язки Франка з чехами та словаками - це не лише назви численних наукових та популярних статей і монографій, а цілі пласти українсько - чеських культурних і політичних взаємин.

І ось-Іван Франко знову в Празі на Страгові. Посольство України в Чеській Республіці разом із Пам'ятником національної писемності організувало виставку, що тривала до 17 жовтня. Вона називається "Гуманісти, яких потребував народ. (Т. Г. Масарик та Іван Франко)".

Ідея цієї виставки викристалізувалася в ході роботи над виставкою, присвяченою пам'яті Т. Шевченка, яку посольство організувало в Празі ще в квітні цього року. Поєднання постатей Томаша Масарика та Івана Франка в їхніх гуманістичних поглядах на розвиток світових процесів лежить буквально на поверхні чесько - українських взаємин. Їх приятелювання, листування, відгуки один про одного, звертання до творчості великого чеха - К. Г. Боровського - факти досить відомі, але ніколи до цього часу вони не були об'єднані рамками однієї експозиції. Символічним хоча б є те, що у Студентському віснику за 1891 р. публікація виступів І. Франка та Т. Масарика на І-ому з'їзді слов'янського студенства у Празі міститься на одному розвороті. Або той факт, що Т. Масарик та І. Франко стоять в одному списку членів НТШ (а ці списки були надіслані зі Львова і вперше демонструвались у Празі), також засвідчив духовну близькість двох титанів думки.

Організатори виставки обрали концепцію, за якою логіка взаємин І. Франка та Т. Г. Масарика поступово переходила у світосприймання першим Президентом Чехословаччини України, зокрема становлення її державності, розуміння Т. Г. Масариком визвольних змагань українців, ставлення чехів до української еміграції в Празі, до української культури. Кропітка робота в Архіві Т. Г. Масарика

підтвердила вірність обраного шляху. З'ясувалося, що в цьому архіві лежать неторканими листи до Президента Масарика М. Грушевського, О. Шульгіна, Є. Петрушевича, Є. Левицького, М. Шаповала, Юл. Романчука та інших видатних українців. У цих листах, в особистих записах Т. Масарика про зустрічі із Л. Цегельським, О. Колессою та іншими (усе це вперше демонструється в експозиції виставки) чітко простежується ставлення Чехословацької Республіки, її Президента до України та українців. Це ставлення символізує напис, зроблений рукою Масарика, на одній із папок - Допомога українцям. Фактично це і стало гаслом другої частини експозиції виставки. Цікавими тут є агентурні донесення про ставлення українців до Масарика або замітки Президента Чехословаччини про політичні погляди В. Винниченка, збірка поезій Українські поети Т. Г. Масарикові, навчальний план УВУ за 1921-1922 рр., листи А. Волошина до Т. Г. Масарика.

Книжкова частина виставки, дібрана Слов'янською бібліотекою в Празі та Літературним архівом ЧР на Страгові, продемонструвала численні прижитеві видання І. Франка та Т. Масарика як українською, так і чеською мовами. Тут є книжки не тільки з особистих бібліотек Франка і Масарика, а й твори з їхніми дарчими автографами. Велике враження на відвідувачів виставки справило 50-томне видання творів І. Франка, яке подарувала Посольству України в ЧР Наукова бібліотека ім. В. Вернадського. Виставка збагачена фотографіями І. Франка (дар Музею І. Франка у Львові), Т. Г. Масарика, політиків УНР, ЗУНР, діячів української еміграції в Празі.

На вернісаж виставки, який відбувся 16 вересня, зібралися представники празької інтелігенції - науковці Інституту Т. Масарика, Літературного архіву ЧР, Пам'ятника національної писемності, вчені Карлового університету, члени Об'єднання українців Чехії, польські, болгарські, російські дипломати, члени дипломатичної місії України в Празі.

Організатори виставки висловили вдячність за допомогу у здійсненні цієї культурно-політичної акції М. Няхай - працівниці Слов'янської бібліотеки в Празі, працівникам Архіву Т. Г. Масарика З. Пеліканової та Д. Швігловій. Науковій бібліотеці АН України ім. В. Вернадського, Інститутові літератури АН України ім. Т. Г. Шевченка, Науковій бібліотеці АН України ім. В. Стефаника, Музеєві Івана Франка у Львові, Науковому Товариству Т. Г. Шевченка.

Із словом про гуманізм першого Президента Чехословаччини виступив директор Інституту Т. Г. Масарика д-р Я. Опат. Про зв'язки Івана Франка з діячами чеської культури розповів зав. кафедрою русистики та україністики Карлового університету доц. В. Жидліцький . Присутні прослухали вірш О. Олеся, присвячений Т. Масарикові, та вірш А. Чернего, присвячений І. Франкові. Супроводжували вернісаж музичні твори А. Дворжака у виконанні струнного квартету Празької консерваторії.

Із залу Божени Немцової, де вернісаж розпочався, директор Пам'ятника національної писменості Єва Вольфова запросила гостей ознайомитись із експозицією виставки, яку коротким словом відкрив посол України в ЧР Роман Лубківський. Він наголосив на значенні цієї акції для становлення українсько - чеських культурних взаємин, подякував присутнім діячам чеської культури за підтримку в організації виставки.

Відвідувачі оглянули виставку "Гуманісти, яких потребував народ" із великим зацікавленням.

О. Медовников

Українські художники в Празі

Якщо ви опинитесь коло Обецного дому в Празі, не можете переочити великий синьо-жовтий плакат, на якому - повідомлення про виставку українських художників. Стрілки поведуть вас до залу ім. Голлара, де містяться роботи **Наталії Матвієнко**, що працює у стилі медитації золотого світла, **Лариси Ольшевської** - представниці українського модерну, **Петра Кияниці**, що він охоплює широку шкалу різних технік від дрібненької графіки до кераміки, його дружини **Наталії**, яка в першу чергу любить працювати над батікою.

Всі згадані митці - увійшли у спілку чеських художників "Манес". Приємно зазначити, що атмосфера у залі ім. Голлара приємна, затишна. До вас підходять, пояснюють, - якщо виникло бажання, можна й відразу картини купити.

Як нас повідомив менеджер пан Генадій Василенко, виставка сучасного українського мистецтва зацікавила широкі кола чехів, іноземців, часто приходять українці з різних країн світу, які відвідують Прагу. Про їхні гарні враження свідчить книга відгуків. Мета виставки - познайомити світ з дійсним українським мистецтвом (не побачите ні однієї "матрьошки", що теж люблять деякі псевдоукраїнські художники в Празі презентувати). Побажаймо талановитим художникам багато успіхів і подякуймо за достойну репрезентацію Батьківщини.

-ред.-

SALE EXHIBITION

UKRAINIAN ARTISTS

HOLLAROVA SÍŇ
OBECNÍ DŮM
PRAHA 1, NÁM. REPUBLIKY

Зустріч краянів у Хомутові

Зустріч краян - виходців зі Східної Словаччини - в Хомутові організовує фольклорна група "Скеюшан", на чолі зі своїм керівником Катериною Романяк. Так було і цього року, коли в жовтні зійшлося понад 120 осіб - уже втретє - у великому залі МсОК.

Імпрезу відкрила К. Романяк. Інформуючи про діяльність фольклорної групи, вказала, що останнім часом зазнали великих фінансових труднощів. Проте група активна передусім завдяки старшим членам "Скеюшана". Колектив став членом фольклорної унії Карловарського регіону і таким шляхом може дійде до поліпшення фінансової ситуації. К. Романяк висловила подяку Раді Союзу русинів - українців Словацької Республіки за моральну підтримку, в першу чергу - відділу НХТ за методичну допомогу.

У другій частині зустрічі відбулася художня програма, що в ній виступив "Скеюшан" та гості зі Словаччини. До пізньої ночі лунали українські народні пісні над чеським Хомутовом, розливалася туга за рідним краєм.

За матеріалом газети "Нове життя", Словаччина Но 41, 1993 р.

*

5 грудня 1993 р. було в Пльзні передано церкву св. Миколая греко-католикам. Службу Божу відправив єпископ Радковски і отець Кочіш. В урочистостях брав участь хор св. Володимира з Праги. За свідченням присутніх, зійшлося багато віруючих із західньочеського регіону, які тепер матимуть змогу молитися у своїй церкві.

Чеська допомога Україні

Як повідомив Інформаційний бюлетень Чеської католицької харити "Харіта", було на рахунок св. Анежки для допомоги Україні вислано 1 139 127 крон. У листопаді було в Україну вислано автофургони з харитативною допомогою (мука, м'ясні консерви, масло, сухе та згущене молоко) і передано в Золочеві сестрі Росані Слободзіан, яка опікується перестарілими та дітьми. До Різдва прибуде до Києва автобус з вбранням для дітей, які постраждали від чорнобильської катастрофи. Великою проблемою для України є медична опіка. Тому Чеська харита закупила одноразові шприци на суму 45 927 крон і передала Об'єднанню батьків дітей - діабетиків.

Леся Леськів чемпіонка зі стрільби

Львів'янка Леся Леськів здобула золоту медаль на чемпіонаті Європи, який пройшов у місті Брно.

Леся показала найкращий результат у стрільбі з малокаліберної гвинтівки лежачи, здобувши 596 очок. На другому місці була росіянка Малухіна, третє зайняла білоруська спортсменка Шилова.

17 жовтня 1993 р. відійшов у вічність найстарший член Об'єднання українців в Чеській республіці, пан інж. Іларіон Кукшин. Він до останніх своїх днів прихильно ставився до нашого організованого життя в Чеській республіці, щиро вболівав за Україну, слідкував за процесами, які там проходять. Пана інженера не стало. Легкого спочинку Йому в чужій, але гостинній чеській землі!

Вічна йому пам'ять!!!

Редакція

Інж. Іларіон Кукшин

(19. 10. 1896 - 17. 10. 1993)

Напередодні своїх 97-их уродин відійшов у вічність інженер Іларіон Кукшин. Покійний належав до когорти найстарших українців на чеських землях, проживши тут понад сімдесят років.

Народився інж. Кукшин у Переволочній теперішньої Чернігівської області, та не менше пов'язаний він із повітовим містом Прилуки. Освіту одержав у земській і повітовій школі, опісля став він волосним писарем, а після спалаху першої світової війни його покликано на службу до російської армії. Революційна весна 1917 року застала його в Москві, звідки він, як тільки розпочато українізацію військових відділів, до Києва. У столиці він одним із перших записався до Богданівського полку.

Пройшовши всією понад трьохлітньою воєнною завірюхою на Україні і не кинувши зброї, Іларіон Кукшин змушений був під кінець 1920 року в складі армії УНР відступити за Збруч. Проживши певний час на польській території в різних таборах для інтернованих, перебрався він у 1922 році до Чехословаччини і став студентом хіміко - технологічного відділу Української господарської академії в Подєбрадах. Тут він здобув 1931 року звання інженера.

Пошуки роботи довели інж. Кукшина після певного часу на Південну Моравію, де він пропрацював (зокрема в Сватоборжіцах - Містржіні) до кінця другої світової війни. Тут він і одружився з місцевою чешкою, спільно виховали чотирьох дітей. Після війни родина перенеслася до Градца Кралове, де інж. Кукшин мешкав і після виходу на пенсію. Останніх вісім років його життя пройшло в домі пенсіонерів у Простєйові.

Перебуваючи в 30-х - першій половині 40-х років поза центрами активного життя української еміграції, інж. Кукшин старався хоча б фінансово підтримувати Музей визвольної боротьби України в Празі та українську видавничу справу. Також у трудний для українців післявоєнний час інж. Кукшин, не маючи іншої можливості допомагати українській справі, підтримував українську пресу Пряшівщини. Часопис "Дукля" він виписував до самого 1985 року, хоч дуже послаблений зір не дозволяв йому більше читачи.

Мушу бути вдячним долі за те, що міг десять років спілкуватися з інж. Кукшином: переважно ми листувалися та вряди - годи також особисто зустрічалися. Спільні зустрічі для мене залишаться незабутніми, перш за все завдяки спогадам, у які регулярно поринав мій співрозмовник. Ішлося переважно про українську революцію 1917-1920 років. Щось сімдесятилітня часова відстань, яка стояла поміж тогочасними подіями і часом нашої спільної бесіди, зразу немов щезала. Ставало дійсним те далеке минуле, відбувався живий зв'язок поколінь. Те, що було, аналізувалося та все знову піддавалося роздумам.

Знайшлося в цих розмовах і в листах інж. Кукшина місце також для думок про українське сьогодення, про перспективи самостійного життя України. Не завжди вдалося підтримати духовно співрозмовника, та все ж надіюся, що наш небуденний стосунок не був зовсім однобічним і що інколи щастило внести до розмови мажорні тони. Завдяки цьому відходили на задній план розпачливі думки інж. Кукшина про те все, що йому не вдалося зробити для української справи, про стан зору, який не дозволяв йому активно духовно працювати. А дух все таки жив і боровся до кінця.

В 1921 і 1922 роках, під час перебування в польських інтернаційних таборах, інж. Кукшин пробував літературно оформити свої спогади про час боротьби за Україну. Він вдавався до різних літературних жанрів. Завдяки цим спробам збереглося белетристичне опрацювання кількох епізодів власної біографії.

Богдан Зілинський

Україна ратифікувала угоду СНО-І, але обумовила її реалізацію тринадцятьма застереженнями

18 листопада 1993 року майже після двох років зволікань український парламент нарешті ратифікував Угоду про скорочення стратегічних наступальних озброєнь - "СТАРТ - І". Спеціальною парламентською постановою, одначе, реалізацію Угоди в Україні обумовлено тринадцятьма застереженнями. Головні з них: надання Україні надійних гарантій її безпеки з боку інших ядерних держав; сплата компенсацій за вивезені до Росії минулого року тактичні й заплановані до вивезення стратегічні боєголовки; надання міжнародної фінансової допомоги Україні в демонтажі ядерного арсеналу. Крім того парламент затвердив скорочення лише 42% стратегічних боєголовок і 36% ракетоносіїв, розташованих на українській території. При цьому депутати керувалися тими квотами, що визначені Угодою СНО - І (підписаною, як відомо, ще СРСР і США). Тим часом на Заході й в Росії воліють якнайшвидшого й повного ядерного роззброєння України.

Під час свого візиту до Києва наприкінці жовтня минулого року держсекретар США Уоррен Кристофер одержав запевнення в тому, що Україна має намір крім "СТАРТ - І" приєднатися також до Угоди про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ) і Лісабонського протоколу, що визначає перебіг скорочення ядерних озброєнь. Український парламент, одначе, категорично спростував підписання ДНЯЗ, а Лісабонський протокол затвердив за винятком тієї статті, що зобов'язує Україну набути статусу без'ядерної держави.

Як пояснив заступник міністра закордонних справ України, голова Національного комітету з роззброєння Борис Тарасюк - Україна була змушена самостійно визначити квоти скорочення свого ядерного арсеналу з огляду на блокування Росією статті 2-ої Лісабонського протоколу. Згідно з цією статтею передбачено створити (за участю України, Росії, Білорусі та Казахстану) механізм угодженого скорочення ядерної зброї на території колишнього Союзу.

Водночас радник президента України міжнародних питань Антон Бутейко, коментуючи постанову парламенту про ратифікацію "СТАРТу - І", наголосив, що не виконавши застережень України, світове співтовариство навряд чи може розраховувати на виконання Києвом умов "СТАРТу - І" (насамперед - з технічних і фінансових причин).

Захід і Росія не сприймають аргументації офіційного Києва, погрожуючи Україні всеохопними санкціями. Так, приміром, на нещодавній нараді керівників зовнішньополітичних відомств країн - учасниць НАТО в Брюсселі пролунав заклик виключити Україну з ініціативи "Партнерство для миру" - майбутньої системи співпраці блоку НАТО з постсоціалістичними країнами. Водночас Росія, порушуючи дотеперішні домовленості, заявила, що відмовиться обслуговувати стратегічні об'єкти на території України, якщо Київ не облишить намірів залишити за собою ядерну зброю.

Тим часом президент Леонід Кравчук досить недвозначно заявив, що ядерна зброя для України не зброя, а матеріальна цінність. Торгуватися з Україною, одначе, поки що не поспішають. На тому питання реалізації в Україні вже ратифікованої Угоди СНО-І- залишається на часі.

Павло Бальковський

В Україні в кілька разів підвищено ціни. Уряд називає це "заходом проти інфляції", опозиція - спробою розбурхати народ і зірвати вибори

Початком грудня 1993 року в Україні запроваджено нові роздрібні ціни на товари й послуги.

Плата за комунальні послуги й квартирна плата збільшилась у 1,7 рази, вартість проїзду міським транспортом - у 5 разів і залізницею - втричі, послуги зв'язку - вдвічі. Ціни на основні продовольчі товари (серед іншого на хліб, м'ясо

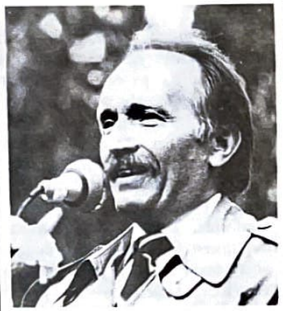
та молочні продукти) зросли в середньому в 2,5 - 3 рази.

Згідно з постановою Кабінету міністрів України від 3 грудня - роздрібні ціни підвищено "з метою відшкодування витрат, пов'язаних із подорожчанням енергоносіїв". За останні два роки ціни на природний газ в Україні зросли в 69, а на нафтопродукти - в 40 тисяч разів.

Коментуючи постанову уряду, заступник міністра економіки України Віктор Кальник, одначе, заявив, що "грудневе підвищення цін не є механічним, як раніше під тиском енергоносіїв. Мова йде про запровадження певних правил, що запобігатимуть інфляції. Держава регулює ціни на 40% виробництв і має намір посилити цей контроль". Представник міністерства економіки також повідомив, що людей треба відверто попередити: у першому кварталі 1994 року відбудеться ще одне (за словами В. Кальника - "останнє") підвищення цін, пов'язане з енергоносіями.

Тим часом в українських засобах масової інформації з'явилася інформація про те, що в уряді обговорюється можливість запровадження в Україні надзвичайного економічного стану. Представники уряду одразу спростували ці повідомлення. Одначе, коментуючи ситуацію, лідер Народного РУХу Вячеслав Чорновіл висловив припущення, що влада справді може вдатися до такого кроку, аби зірвати майбутні парламентські вибори. В. Чорновіл наголосив, що найновіше підвищення цін саме й провокує масове невдоволення, здатне призвести до запровадження надзвичайного стану.

Павло Бальковський

В'ячеслав Чорновіл, голова РУХу, народний депутат України

фото: з редакційного архіву

П'ЯТИЙ З'ЇЗД НАРОДНОГО РУХУ - КУРС НА ПЕРЕМОГУ НА ВИБОРАХ

12 грудня 1993 року в столичному палаці культури "Україна" завершився перший етап роботи 5-тих Зборів НРУ. Про його підсумки повідомляє київський журналіст АНДРІЙ ДЕРЕПА.

Заключного дня своєї роботи 5-тий з'їзд РУХу схвалив низку документів, головна серед яких - ухвала "Про участь НРУ у виборах народних депутатів України" на майбутніх дострокових парламентських виборах. У преамбулі документу наголошено на тому, що наступні вибори 27 березня 1994 року матимуть вирішальне значення для майбутнього української держави. Тільки професійний парламент, сформований з державницьки та демократично орієнтованих реформаторів, сформує дієвий уряд, здатний вивести Україну з економічної та політичної кризи, збереже злагоду в суспільстві, забезпечить народові добробут і соціальні гарантії. Саме така влада покладе край розгулові злочинності, корупції, мафіозному беззаконню, економічному та екологічному хаосу. Врешті - решт 5-ті збори схвалили: Перше - НРУ взяти участь у виборах з власною передвиборчою платформою, сформованою на основі "Концепції державотворення в Україні. Друге - визначити за мету виборчої кампанії Руху обрання парламенту, спроможного сформувати компетентний уряд реформ, який здійснюватиме цілеспрямовану політику зміцнення держави, захисту національних інтересів України і виведе економіку з кризи та забезпечить соціальні гарантії. Звертаємося до виборців із закликом об'єднатися довкола Руху та всіх демократичних сил для створення гідних умов життя кожній людині у міцній демократичній Українській державі - сказано у цьому документі. У Зверненні делегатів рухівського з'їзду до громадян України у зв'язку з катастрофічною ситуацією, що склалася в економіці республіки, зокрема, сказано: "Зрозуміло, що вихід із надзвичайної ситуації передбачає засто- сування надзвичайних еконо- мічних заходів. Але вище керівництво України, свідомо провокуючи соціальні катаклізми, обирає курс на запровадження надзвичайного стану, щоб провести виборчу кампанію у таких умовах, коли придушуватимуться будь-які спроби вільного волевиявлення народу. Звертаємося до вас, дорогі співгромадяни, - йдеться далі у Зверненні, - з проханням виявити мужність витримку, гідність і розуміння великої небезпеки, що нависла над нашою державою. Закликаємо вас утриматися від передчасних виступів, які можуть бути використані владою проти народу. Підніймемося ми з великої руїни, на яку прирікає Україну мафіозно - номенклатурна "партія влади", чи опинимося у прірві жебрацтва, безправ'я і кривавих зіткнень - залежить сьогодні лише від вас. З'їзд підтвердив повноваження голови НРУ Вячеслава Чорновола на наступний міжз'їздівський період й ухвалив ще низку звернень і документів.

Другий етап 5-того з'їзду НРУ заплановано провести 16-17 квітня 1994 року - після того, як стануть відомі результати дострокових виборів до Верховної Ради України.

Демократичні сили України висловлюють стурбованість результатами виборів у Росії

Голова Народного Руху **В'ячеслав Чорновіл**: "Підтвердилося наше сумне переконання, про яке мені доводилося не раз говорити у розмові з конгресменами Америки та політиками Європи. Я говорив їм, що Росія - непередбачувана країна. Навіть рядова людина відчуває почуття втрати і приниження людської гідності від того, що меншою стала територія Росії. І той імперський комплекс, наслідуваний від часів СССР, є потужним. На цьому зіграв Жириновський". В. Чорновіл висловив думку, що вибори в Росії вплинуть на ситуацію в Україні, а це, очевидно, сприятиме більшому порозумінню молодих українських демократичних сил. "Знову постає питання нашої національної безпеки. Найголовніше, що підтверджується правота України при ратифікації договору "СТАРТ - 1". Захід має зрозуміти, чого ми побоювалися", - наголосив лідер Руху.

Голова Української Консервативної Республіканської партії, народний депутат **Степан Хмара**, зокрема, зазначив: "Перемога блоку Жириновського не є для мене особливою несподіванкою, бо я не раз говорив про те, що російська ментальність є домінуючою в російському суспільстві. Я вважаю, що це факт позитивний, оскільки вибиває карту з рук тих наших колаборантів, зокрема Президента Л. Кравчука, які здавали позицію за позицією України, обгрунтовуючи свої дії тим, що ось у Росії розвивається демократія. Хай тепер вони шукають аргументи, аби виправдати свою позицію". Степан Хмара не бачить різниці між такими політиками Росії, як Козирєв і Жириновський, і висловлює впевненість у тому, що український народ з'єднає свої лави перед російською небезпекою.

Почесний Голова Української Республіканської Партії **Левко Лук'яненко** сказав: "Результати виборів показали реальну позицію політичних сил в Росії. Звичайно, 20%, набраних командою Жириновського, є доволі багато, і це доволі неприємна річ. Але це не є настільки багато, щоб можна було нам по-справжньому хвилюватися. Ми бачимо, що лише восьма частина виборців піддалася на демагогію Жириновського, все-таки вісім десятих його не підтримує. Це свідчить про те, що у Росії доволі сильний ще вплив імперських пережитків і люди готові піти на великі жертви задля збереження імперії. Нам доведеться мати справу, на жаль, з недосить спокійним сусідом, хоча опозиція Жириновського не зможе нав'язати закони російському парламентові, але тим не менше, буде будоражити і каламутити суспільство".

(УЦІС)

УКРАЇНА ПЕРЕД ВИБОРАМИ !

Суспільні настрої та орієнтації

Щодо настроїв у суспільстві, то тут можна виділити "оптимістично настроєні регіони" (Галичина, де 51,3% дивляться у майбутнє з впевненістю, що ситуація у країні та моє особисте життя покращаться"), та песимістичні - центральні області, Донбас та Крим. У Криму, на Донбасі та Слобожанщині у суспільній свідомості домінує впевненість у тому, що ситуація в Україні - це "катастрофа, розвал усього, що було створено працею декількох генерацій".

Важливий фактор формування загальної оцінки суспільної ситуації - порівняння України та Росії за різними показниками. Регіони, де перевага по більшості показників за Росією - це Крим, Причорномор'я та

Слобожанщина. При цьому в Криму ситуация в Росії оцінюється краще навіть тоді, коли інші регіони віддають перевагу Україні. Галичина та Закарпаття оцінюють ситуацію в Україні вище, аніж в Росії. У Донбасі більшість схильна оцінити ситуації в Україні та Росії, як однакові.

Найбільше прихильників об'єднання країн СНД у єдину державу - в Криму, де вони становлять більшість опитаних (61,5%), на Слобожанщині (43,1%), у Донбасі (39,1%), на Запоріжжі (37,1%). Найменша кількість прибічників об'єднання - в центральних областях (14,9%), в Галичині (15,7%), в Києві (17,0%), на Волині (17,7%), а в цілому по всіх регіонах - 30,7%. Прибічників виходу з СНД та неприєднання до будь-яких політичних блоків найбільше в Галичині (52,3%) та Буковині (36,4%), в цілому по масиву опитаних - 19,8%. Створення політичного союзу України та східноєвропейських держав має найбільшу підтримку в Закарпатті (17,1%), у Донбасі (15,1%), а всього по масиву опитаних - 10,0%. Ідея збереження СНД у його нинішньому вигляді не користується підтримкою у жодному з регіонів.

За умови проведення референдуму про незалежність найближчим часом найбільше опитаних проголосувало б за її підтримку в Галичині (81,8%), у центральних областях (67,0%), на Закарпатті (57,1%), в Буковині (53,5%), в Києві (51,5%) та на Волині (50,0%). Найменша кількість прибічників незалежності у Криму (18,1%), на Слобожанщині (34,4%), в Запоріжжі (36,1%), у Донбасі (38,0%), у Причорномор'ї (38,7%), всього по масиву опитаних - 46,8%. Крим - це єдиний регіон, де прибічників незалежності менше ніж противників.

Найбільша кількість прибічників вільної ринкової економіки на зразок США та Великобританії в Буковині (21,6%) та Галичині (18,3%), а найменша - в Донбасі (4,6%) та Причорномор'ї (6,7%). Всього по масиву опитаних - 10,8%. Прибічників соціально - орієнтованої ("шведської") економіки найбільше в Буковині (32,8%), у центральних областях (28,0%) та в Донбасі (25,3%). Найменше прибічників "шведської" моделі в Галичині (14,3%) та Закарпатті (14,3%), всього по масиву опитаних - 21,9%. Економіку з пріорітетом державних форм власності на зразок китайської найбільше підтримують в Києві (16%) та Причорномор'ї (13,3%), а найменше - в Галичині (2,6%), Закарпатті (2,6%), всього по масиву опитаних 8,5%. Прибічників "свого особливого шляху розвитку" найбільше в Закарпатті (54,3%), на Волині (52,9%), в Галичині (47,4%) та у північних областях (49,7). Найменшу підтримку ця ідея має в Криму (35,6%), в Причорномор'ї (36,0%), на Запоріжжі (37,0%), на Буковині (36,2%), а по масиву опитаних в цілому - 42,5%. Частіше всього вважають, що "треба йти слідом за Росією" у Криму (12,1%), та у Причорномор'ї (7,3%), а всього по масиву опитаних - 3,6%.

Ідею федеративного устрою України найактивніше підтримують у центральних областях (43,0%), у Причорномор'ї (45,6%), на Закарпатті (38,2%), Слобожанщині (37,5%), Донбасі (35,2), по масиву опитаних в цілому - 30,4%.

Слобожанщина, Донбас та північні області найменш схвально ставляться до розвитку приватного підприємництва та фермерства. Найбільш позитивне ставлення до приватного підприємництва в Галичині, Буковині та в Києві, а до розвитку фермерства - в західних і центральних областях та у Києві.

Політичні симпатії та антипатії

Досліджувалось ставлення до різних політичних партій у регіонах. Соціалістична партія найбільшу підтримку має в Буковині (36,9%) та на Слобожанщині (23,3%). Менше прибічників у соціалістів в Києві (7,0%), в Криму (7,4%), в Галичині (9,8%), в цілому по масиву опитаних - 16,4%.

Народний Рух України має такий рейтинг: Галичина - 49,4%, Буковина - 41,8%, центральні області - 38,1%, північні області - 35,7%, Слобожанщина - 12,9%, Донбас 11,9%, Запоріжжя 19,9%, Крим 3,3%, а по масиву опитаних в цілому - 25,3%. У Криму більша частина опитаних (62%) виявила негативне ставлення до Руху (по масиву в цілому - (28,3%), який тут сприймається, як "символ українського націоналізму".

Українська Республіканська партія має найбільшу популярність в Галичині (39,2%), в Буковині (36,1%) та у Закарпатті (26,5%). Найменш популярні республіканці у Криму (6,0%), Києві (6,1%), на Слобожанщині (7,8%), у Донбасі (9,6%), всього по масиву опитаних - 17,4%.

Демократична партія України найбільше прибічників має в Галичині (41,4%), Буковині (36,4%) та у центральних областях (38,5%). Менше їх у Криму (8,7%), на Слобожанщині (12,5%), у Києві (11,3%), а по масиву опитаних в цілому - 15,7%.

Партія "зелених" України найбільш популярна в Галичині (68,4%), в Києві (58,6%), в Буковині (54,1%), в північних (50,5%) і центральних (49,2%) областях. Відносно низька її популярність в Криму (19,4%), в Донбасі (34,9%), в Причорномор'ї (34,1%) та в Закарпатті (34,3%), в цілому - 8,3%.

Українська національна асамблея найбільшу підтримку має в Буковині (24,3%), в Галичині (18,2%), на Волині (16%), найменшу - в Криму (2%) та центральних областях (4%), в цілому по масиву опитаних - 8,3%.

Партія демократичного відродження України найбільше прибічників має в Галичині (23,5%), в Буковині (21,8%) і в центральних областях (19,5%), найменше - в Криму(2,7%), в цілому серед опитаних - 12,7%.

Українську селянсько - демократичну партію найбільше підтримують мешканці Галичини (20,9%), а всього - 9,9%.

Українська партія справедливості має найбільшу підтримку в Галичині (18,3%), в Буковині (20,9%) і в Києві (18,2%), а всього серед опитаних (10,7%).

Громадянський конгрес України хоча і розширює свою діяльність в східних та центральних регіонах, йому не вдається завоювати тут велику популярність. В Криму його підтримують 3,4%, в Запоріжжі - 2,3%, в Донбасі - 4,7%, тоді як в Галичині - 13,8%, в Буковині - 19,4%, всього по масиву опитаних - 6,8%.

Партія праці має підтримку 20,7% - в Буковині, 18,9% - мешканців Причорномор'я і 19,2% киян, в цілому її підтримують 13,1% опитаних.

Союз комуністів України найбільшу підтримку має на Слобожанщині (24,2%), в Криму (18%) і в Буковині (17,3%), найменшу - в Галичині (4,6%), в Закарпатті (5,7%) та в Києві (7,1%), всього по масиву опитаних - 12,2%.

Більшість загальноукраїнських партій мало знайома для мешканців Криму. Можливо, це пояснюється більшою орієнтацією кримчан на власні кримські партії. Зберігається різниця в популярності національно - демократичних партій між сходом і заходом. Зменшилась популярність націоналдемократів в Києві. В минулому році рейтинг був одним із самих високих. Зміна настроїв в столиці загалом відображає загальну кризу національно - демо- кратичного руху. В значній мірі симпатії киян перейшли на бік партії "зелених", 41,4% опитаних киян висловились про свою підтримку цієї партії на виборах, і лише 8% будуть підтримувати націоналдемократів.

Підтримка депутатів теперішнього складу Верховної Ради дуже низька. В Галичині 26% опитаних проголосували б знову за того ж самого депутата, що й на минулих виборах, на Закарпатті - 17,1%, в Запоріжжі - 17,4%, в Києві - 16%, в Криму - 2,7%, на Волині - 6,1%.

(За матеріалами "Славія - прес", США)

"Кримська світлиця" - це єдина всеукраїнська громадсько - політична і літературна газета, що українською мовою виходить друком у Криму серед більше аніж ста російськомовних видань.

Газета висвітлює події у Криму, Україні, світі. Вона відіграє важливу роль у згуртуванні української громади Криму.

Передплатити її на перше півріччя 1994 року можна в будь-якому відділенні зв'язку. Індекс "Кримської світлиці" - 30553.

Сьогодні газета працює в особливому режимі: бракує коштів і паперу.

Редакція звертається до свідомих українців, патріотів і громадян з проханням підтримати газету матеріально.

Наш розрахунковий рахунок Но 609217 у Сімферопольській філії Укрбанку "Відродження" МФО 324861.

Адреса редакції:
333034, м. Сімферополь, вул. Київська 76, кімн. 410.

Щиро дякуємо.
Борис Кравченко, комерційний директор "КС".

ЗВИЧАЇ - СКАРБ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Кожна нація, кожен народ, навіть кожна соціальна група мають свої звичаї, що виробилися протягом багатьох століть і освячені віками.

Але звичаї - це не відокремлене явище в житті народу, це й втілені в рухи і дію світовідчуття, світосприймання та взаємини між окремими людьми. А ці взаємини і світовідчуття безпосередньо впливають на духову культуру даного народу, що в свою чергу впливає на процес постання народної творчості. Саме тому народна творчість нерозривно зв'язана зі звичаями народу.

Звичаї народу - це ті прикмети, за якими розпізнається народ не тільки в сучасному, а і в його історичному минулому.

Народні звичаї охоплюють усі ділянки громадського, родинного, суспільного життя. Звичаї - це ті неписані, якими керуються в найменших щоденних і найбільших всенаціональних справах. Звичаї, а також мова - це ті найміцніші закони, елементи, що об'єднують окремих людей в один народ, в одну націю.

У нашого, українського народу існує повір'я, що від тих батьків, які не дотримуються звичаїв, родяться діти, що стають вовкулаками.

Вовкулака - це завжди понурий, завжди чимось незадоволений чоловік; в день святого Юрія він перекидається вовком, бігає разом з іншими звірями по лісі і має лише опасок на своїй кудлатій шиї; а в день зимового Миколи він знову перекидається людиною. Вовкулака, бувши в людській постаті, до церкви не ходить, з людьми не вітається і звичаїв людських не знає.

Не вчити своїх дітей звичаїв - це такий же великий гріх для матері, як і гріх не молитися Богові.

Українці розселені на багатьох сотнях кілометрів від Кубані по Сян та синюваті Карпати.

Коли ми розглянемо, то побачимо, що звичаї нашого народу на диво між собою близькі. Хто його знає, чи не є саме ця близькість звичаїв тим цементуючим матеріалом, що перемагав своєю міццю всі інші сили, які працювали на руйнування єдності нашого народу.

Усна народна творчість також може служити класичним прикладом єдності між усіма українськими землями. Ця спільність мови та звичаїв завжди була тими вузлами, які зв'язували наш народ, коли він був штучно поділений кордонами. Невипадково в Україні існує повір'я, що духи всіх дітей - живих і мертвих, забутих і без вісті пропавших - на Святий Вечір злітаються до своїх матерів на таємну вечерю, і ніякі віддалі, кордони, кам'яні мури і залізні брами цьому перешкодити не можуть.

Свою духову культуру наші пращури почали творити далеко до християнського періоду на Україні. Разом із християнством Візантія принесла нам свою культуру, але саме свою культуру, а не культуру взагалі. У нас на Україні вже була національна культура, і Володимир Великий тільки додав християнську культуру до своєї рідної, батьківської.

Зустріч Візантії з Україною - це не була зустріч бідного з багатим; це була зустріч якщо не рівних, то близьких птутою, але різних характером культур. Ще й тепер ми маємо у своїх звичаях і народній усній творчості ознаки зустрічі, поєднання староукраїнської, дохристиянської і християнської культур. Іноді не можна розпізнати, де кінчається в народних звичаях староукраїнське і де починається християнське.

На час, у який ми тепер святкуємо Різдво Христове, колись, ще до християнства, на Україні припадало свято зимового повороту сонця. Це був час ворожіння на майбутній рік; а тому ми маємо і тепер у різдвяних звичаях цілу низку дохристиянських елементів, що мали своїм призначенням накликати добрий урожай у наступнім році, багатство і добробут у дім господаря, щасливі полювання для мисливця, весілля для дівчини та щасливу мандрівку для парубка. Всі стихійні сили природи умиротворяються та закликаються, щоб не діяли на шкоду людям і худобі.

Про все це співається в колядках, що були відомі далеко ще до початку християнських часів на Україні.

СВЯТ - ВЕЧІР

Зима. Навколо біліють сніги. Мороз ніби пензлем розмалював вікна. Дерева обсипані інеєм і обліплені снігом. Нерухомі, білі, немов криштaлеві, стоять вони, як у казці, і сяють самоцвітами від першого променя зимового сонця.

З давніх-давен на Україні словом і ділом, словесним твором і магічним актом, всією обстановою люди створюють у цей день образ

багатства, щастя, миру і спокою у своєму домі.

Господиня дістала з покуття кремінь і кресало, які останні дванадцять день лежали під образами. Вона перехрестилася тричі і, ставши обличчям до сході-сонця, викресала "новий вогонь". Вона розпалила в печі дванадцять полін, що їх сушила дванадцять днів останнього місяця.

Гось і започала готувати дванадцять свят-вечірніх страв: наставила узвар, варить горох, квасолю, смажить капусту, рибу, ліпить вареники, готує бараболю, гриби, кашу гречану з конопляним молоком, голубці, коржі з маком та кутю з пшениці.

В той час господар напоїв худобу, підстелив свіжою соломою та дав їй пахучого сіна. Все живе і мертве, що є в господарсті, повинно зустріти урочисту хвилину Свят - Вечора на своєму місці. Ніщо не може бути в цей вечір поза домом, у чужих руках. Всі члени родини теж повинні бути вдома. "Боже сохрани, - десь заночувати в цю ніч, цілий рік будеш блукати по світі". Боронь Боже, і сваритися в цей день! Навпаки, добре помиритися з усіма, щоб у новому році було мирно і в хаті, і поза хатою.

День проходить у підготовці. Коли вже соонце схилиться до заходу, починається готування домашнього вівтаря з найважливішого домашнього знаряддя і снопа жита - символа врожаю. Господар вносить "дідуха", переступаючи поріг, скидає шапку, хреститься і віншує щастя, здоров'я і "ста літ, поки Пан Біг назначить вік". Побажавши, господар підносить "дідуха" і ставить під образами. Далі він перев'язує "дідуха" залізним ланцюгом і кладе біля нього ярмо, чепіги від плуга і хомут. Господиня все це накриває новою білою скатертиною.

Господар знову виходить з хати і вносить оберемок соломи та сіна. Солому він розстеляє по долівці, а сіно ділить на дві нерівні частини. Меншу кладе на покутній бік столу, а з більшої робить копичку під столом. На копичці сіна ставить черепок, де куриться ладан, наповнюючи хату святочними пахощами. Коло сіна, під стіл, кладеться ще леміш від плуга, гистик, сокира. В цей "таємничий" вечір магічними діями і "заліззям" господарі захищаються від "злої сили", щоб позбутися її на весь господарський рік.

З новоспеченим хлібом, медом та маком обходять господарі двір, комори та обкурюють ладаном. На закінчення чоловік зарубує поріг, - щоб звір не міг переступити, а жінка кладе під чотири кути скатертини на столі в хаті по голівці часнику, щоб злу силу відігнати.

На сіно, що намощене на покутньому кінці столу, "невинна душа" (дитина до семи років) кладе три хліби або калачі, грудку солі і ставить велику воскову свічку. Мати виставляє полумиски з вечерею на стіл, а біля "вівтаря" ставить горщик з кутею та узваром.

Діти пильно дивляться на небо, чи не зійшла вже вечірня зоря, що має сповістити всім людям про велике чудо - народження Сина Божого!

СВЯТА ВЕЧЕРЯ

До хати входить батько і сповіщає урочисто, що Святий Вечір уже почався, але перш ніж приступити до вечері, йому треба нагодувати худобу. Він теж бере черпак з медом і хлібом і благославить кожну окрему тварину у стайні. Якщо є у господарстві пасіка, йде чоловік до бджіл і дає їм сити. Господиня тим часом відвідала курей, качок,

гусей і всіх їх нагогувала кутею.

Свята Вечеря - це спільна вечеря всього роду. Навіть мертві родичі мають у цей вечір зібратися разом, щоб трапезувати цілим родом. Вся родина помолиться, заспівас "Бог предвічний народився..." А після вечері починаються забави. Малі діти бігають по долівці, тішаться ялинкою, якщо є, залазять під стіл, отримують горішки, яблучка, дрібні монети.

Звичай оздоблювати ялинку на Різдво Христове походить з Німеччини. Ялинка у селянській хаті на Різдво - рідкість. Цей звичай поширився у містах.

КОЛЯДА

Колядувати починають не в усіх місцевостях України одночасно. На Покутті (між Карпатами і Дністром) діти ідуть колядувати вже на Святий Вечір, в Слобідській Україні та в Гуцульщині - на перший день Різдва Христового, після того, як у церкві скінчиться Богослужіння. На Західньому Поділлі йдуть колядувати на другий день свят ранком.

Колядують діти, дорослі парубки та дівчата, а в Галичині інколи й газди. Але по всій Україні першими йдуть колядувати діти.

Крім дітей на перший день Різдвяних свят колядують і дорослі парубки зі звіздою та дзвоником. Звізду роблять семикутну і декорують кольоровим папером, стрічками - а в середині - образок Народження Христа і свічка. Ватага колядників - п'ять осіб: береза, звіздоноша, дзвонар, міхоноша та запасний, що має завдання допомагати міхоноші. Такі колядники колядують в хаті перед образами, скидаючи, само зрозуміло, шапки. Хлопці під дзеленькання дзвоника співають:

Нова радість стала,
Яка не бувала:
Звізда ясна над вертепом
Увесь світ осіяла.
Де Христос родився,
Там світ просвітився,
І пастушки з ягнятком,
Перед Божим дитятком
На коліна припадають,
Царя-Бога вихваляють:
Ой, Ти, Царю, наш Царю,
Ти, небесний Владарю,
Пошли, Боже, літа многі
Цього дому господарю,
Щоб і хліб родився,
Щоб і скот плодився,
Щоб цей пан-господар
Нічим не журився.

За таку коляду дає господар цілого калача, а то й запрошує до столу, вип'ють по чарці, закусять - довго не сидять, та й постають в пошані перед господарем, низько вклоняються і ватага йде до другої хати.

Увечорі, як стемніс, йдуть з колядою і дівчата. Вони ходять з ліхтарем, що має вигляд місяця або зірки. Ліхтар прив'язують до довгої тички, щоб було видно здалека, що йде дівоча ватага. Дівчата до хати не заходять, співають на дворі, під вікном:

А в одному та й не бувала
А в тім саду три терени:
В першому - красне сонце,
В другому - ясен місяць,
В третьому - дрібні зірки.
Ясен місяць - пан господар,
Красне сонце - жона його,
Дрібні зірки - його дітки.
Добрий вечір!

В Західній Україні колядують і старші люди - найчастіше чоловіки, що належать до церковного братства. Зібравшись, вони йдуть до панотця і в його хаті перед образами співають:

Ой, господар - господаречку,
Прийшли'м до тебе раз в рік в гостину
Раз в'рік в гостину повіншувати,
Повіншувати, щастя бажати.

Від панотця йдуть колядники до хати своїх братчиків, вітаючи їх з народженням Христа.

Уже від святого Миколая група легінів - гуцульських парубків, готується до коляди. Колядницький похід дуже цікавий: попереду йдуть парами плясуни з топірцями па плечах. До них прив'язані дзвіночки, що під час танку дзвонять у такт. У хаті колядників частують горілкою або пивом, танцюють, оповідають веселі пригоди, - а потім - за столом, колядують всім по черзі: господареві, господині, синові, дочці та всьому "живому і мертвому достатку". Відходячи, віншують зі Святим Різдвом, з цим Новим Роком, а

"У кіннику коні!"
"Дай Боже!"
"У кошарі вівці!"
"Дай Боже!"

Після того один з плясунів підходить окремо до кожного члена родини, співає в супроводі всього хору і дістає в шапку гріш від кожного, до кого приспівував.

В Україні поширені релігійні колядки. Вони своїм змістом охоплюють багато апокрифічних оповідань про життя, муки, смерть і воскресіння Христа, найбільше - про охрищення Христа, вибір для нього імені і про Матір Божу, що шукає нічліг, ховає Ісуса... Однією з найкращих колядок цього типу є колядка про те, як Мати Божа просить ключі у свого Сина, щоб повипускати з пекла грішні душі:

Гой, сів сам Христос та й вечеряти,
Входить до Нього Божая Мати:

- Гой, дай мені, Сину, від пекла ключі
Повипускати грішні душі.
- Ой, на ж тобі, Мати, від пекла ключі,
Повипускай ти грішні душі.
Лиш одну душу, дай, не випускати,
Що зневажала батька та мати,
Що зневажала, словом вкорила,
Словом вкорила, судом осудила,
Ще й другу душу не випускати,
Що не прийняла бідного в хату,
Що не прийняла, не приоділа,
Нікому добра не приобріла,
Ще й третю душу не випускати,
Що йшла фальшивим свідком свідчати.
Тим тряом навіки у пеклі горіти,
У пеклі горіти, у смолах кипіти...

ВЕРТЕП

У день Різдва Христового грамотні міщани, дяки, школярі та церковні співаки збирались і носили по хатах ляльковий театр під назвою вертеп. Є підстави, що вже в 17-ому столітті виставляти на Різдво вертепну драму - це був загальновідомий і по всій Україні поширений звичай. Вертеп складається зі святої частини та народної, яка є витвором самого народу. В другій частині ми спостерігаємо віддзеркалення побуту населення України того часу, коли вертеп був створений.

ЩЕДРИЙ ВЕЧІР

За тиждень після коляди, напередодні НовогоРоку - Щедрий Вечір. Це - залишок стародавнього, імовірно, дохристиянського звичаю. За християнським календарем - це день преподобної Меланії. В народній традиції обидва свята об'єднались, і тепер маємо Щедрий Вечір, або свято Меланки.

Наддніпрянська Україна і Гуцульщина святкують Щедрий Вечір як значне свято різдвяного циклу з добре розвиненою обрядовістю. Галицьке Поділля не святкує, бо Щедрий Вечір у галичан - напередодні Водохрищів, тоді як на Наддніпрянщині це - "Голодна кутя", "Богоявлене надвечір'я".

Ввечорі, як зоря засяє, мати запалить свічку перед образами, обкурить ладаном хату і поставить череп'яну миску з пирогами на стіл. Батько сідає на покутті і "ховається", щоб ніби діти не бачили його. А перехрестившись, запрошує батько всю сім'ю до столу, до щедрої куті - "щоб у достатках і спокої других свят дочекати!". А під вікном уже щедрують:

"Щедрий вечір, пане господарю,
Стережи, Боже, твого товару,
Твого товару, всякого статку,
Молім Бога за отця, за матку.
Добрий вечір!"

Щодо страв Щедрого Вечора, то вони не скрізь однакові: понад Дніпром печуть пироги з м'ясом і смажать гречані млинці на свинячому смальці, на півдні України фігурують бублики, а в гуцулів - вареники.

КОЗА

Коза робиться з білолозу у формі обруча. На грубшому кінці розколина - роги. Тонший кінець вставляється в розколину і в'яжеться мотузком. Роги обмотуються лепехою, щоб кращі були. Біля рогів з обох боків дерев'яні ложки - вуха. На протилежному кінці обруча - ломачка з віхтиком: це хвіст. Кому припаде бути козою, одягає обруч, накидають кожуха - вовною догори. Крім "кози" є в компанії ще "кіт" з торбою на сало - це найменший з хлопців, перебраний за кота з довгими вусами. Як добре смеркне, ведуть "козу", бо завидна з "козою" не ходять. Першим іде до хати старший козовод і веде "козу", за ними - "кіт" і всі останні щедрівники. Вони гуртом і в один голос вітають з празником.

ПАРУБОЧА МЕЛАНКА

За "Меланку" вбирається парубок, що вміє добре жартувати. З ним ходять сівач з сівнею через плечі, орач, дід з гарапником, ведмідь, коза, журавель, циган, циганка, чорт з ріжками. Все це - в кожухах догори вовною, лахмітті, підмальоване білою глиною, замащене сажею, з кльочня зроблені бороди, вуса, патли... Ватага рухається селом з жартами, вигуком, сміхом. "Циганка" пристає ворожити, "циган" - коні міняти, "ведмідь" танцює, "коза" грає на скрипці, а "журавель" - найвищий парубок у селі - вибиває в бубон. До кожної хати вагата не заходить - йде туди, де збираються дівчата. Дозвіл щедрувати парубки випрошують піснею під вікном.

Щедруючи, хлопці висміюють кепських господинь:

Наша Меланка - неробоча,
На ній сорочка парубоча...
Люди ідуть на жнива,
А Меланка - на пива!
Люди ідуть з серпами,
А Меланка - з шклянками!
Люди нажали по сім кіп,
А Меланка - один сніп!

ДІВОЧА МЕЛАНКА

Водять "Меланку" й дівчата. Дівоча "Меланка" має поважніший характер. Дівчата вибирають найкращу з-поміж себе і одягають її "молодою" - вінок, стрічки, багато намиста. Друга з дівчат убирається за молодого, що зветься Василем, - жупан, шапка, шаравари, чоботи... Хоч дівчата і самі з "Меланкою" ходять, і парубочу "Меланку" частують вечерею, проте знаходять час поворожити. Ворожать переважно так само, як на "Андрія". Бігають попід вікна, кидають через хату чоботи - куди впаде чобіт носком, туди й заміж вийде... На Гуцульщині ще годують кота варениками, щоб довідатись, котра дівчина перша заміж вийде. На Слобожанщині дівчата розкладають опівночі вогнище на березі річки, на льоді прорубують ополонку і чекають, щоб добре розгорівся вогонь. Кожна з дівчат бере тліючу головню і кидає її в ополонку: затріщить вогонь на воді - за багатого заміж піде, тільки головня тріску не видасть - за бідного! Дівки - чарівниці в цю ніч збирають "дивацьке" зілля "нечуй-вітер". Хто його знайде - той може зробитися нечуваним і небаченим...

ЧАРОДІЙНА НІЧ

Серед українського народу існує повір'я, що новорічна ніч для віруючих людей розкриває небо, і вони можуть просити у святих все, що їм збагнеться.

На Гуцульщині і в Закарпатті в цю ніч газдиня бере опівночі чоловіків шапку і з хлібом виходить до води. Тричі занурює хліб у воду і примовляє. Потім тайком приходить до своїх дітей, торкається їх голів мокрим хлібом, примовляючи "Абись-те були такі величні, як святий Василь величний". У коновку з водою кидає кілька срібних монет. Ранком на Новий Рік вся родина вмивається тою водою, і це принесе щастя, здоров'я та гроші через увесь рік.

НОВИЙ РІК,АБО СВЯТО ВАСИЛЯ

Перший посівальник на Новий Рік звичайно буває і першим "полазником" - приносить до хати щастя. За народнім віруванням дівчата щастя не приносять. Тому й посівати їм не годиться. А перше зерно посівальників обов'язкого змітається для курей.

У перший день Нового Року до всього уважно приглядаються, бо все має вище значення. Стоячи в церкві під час утрені, селянин придивляється, як свічі горять у паникадилі: якщо гніт палаючої свічки зігнувся гачком - буде врожай цьогу ро́ку; якщо ж гніт стирчить на свічці - жди неврожаю. Якщо ніч на Новий Рік тиха і ясна, буде щасливий рік не тільки для людей, а й для худоби. Якщо сонце весело зійде, ввесь рік буде щасливий, а особливо добрий буде врожай садовини. Якщо іней рясно вкриває всі дерева, буде врожай на збіжжя. На Новий Рік не годиться пити по одній чарці, а все по дві, щоб старі в парі жили, а молоді собі пару знайшли! А як виглядали новорічні вітання?

Ось на Херсонщині:

А в полі, полі сам Господь ходив,
Сам Господь ходив, зерно розносив.
Діва Марія Бога просила:
"Уроди, Боже, жито, пшеницю,
Жито, пшеницю, всяку пашницю".
Сію, вію, посіваю, з Новим Роком поздоровляю.
Будьте здорові з Новим Роком і з Василем.

Дай Боже!

А на Гуцульщині віталися:

Сійся, родися, всяка пашниця жито, пшениця,
Ячмінь, овес, гречка, горох, сочевиця,
Та на цей новий рік най вам дасть Господь Бог,
Щобисте біди-смутку не знали,
В щастю, здоров'ю многі літа проживали,
А по смерті царство небесне оглядали.
Гаразд вам, мир Божий зо всіма вами!

"ГОЛОДНА КУТЯ", АБО ДРУГИЙ СВЯТ-ВЕЧІР

Напередодні Водохрищів святкується "Голодна кутя" - другий Свят-Вечір. Увесь день люди нічого не їдять - постують. Сідають вечеряти, коли, вже засяє перша зоря. На вечерю подаються пісні страви - смажена риба, вареники з капустою, гречані млинці, кутя та узвар. В цей вечір діти щедрують. Кожний із щедрівників має оберемок гілок ліщини. За гілку ліщини виносить газда пригорщ вівса, намоченого у воді, і висипле його в торбу. Овес вважається найкращим на розплід, а гілка ліщини має чародійну силу берегти худобу від усього злого.

ВОДОХРИЩА

Набрана з річки опівночі перед Водохрищам вода - цілюща. Вона зберігалась на випадок поранення або тяжкої хвороби. За тиждень перед Водохрищами парубоча компанія прорубувала на річці ополонку, випилювали з льоду великий хрест, ставили його над ополонкою і обливали буряковим квасом, щоб був червоний. Біля хреста будували - теж з льоду - престол. Все це оздоблювали аркою з ялинових або соснових гілок - "царські врата". Ранком у церкві відбувається Богослуження. Опісля весь народ іде процесією на річку до хреста. Попереду несуть дерев'яний церковний хрест і хоругви, хор співає "Голос Господній", за хором іде священик, прикладши золотий хрест до чола. Люди несуть із собою глечики і пляшки. На колишній Гетьманщині, де ще козацька традиція не згасла, парубки та чоловіки їхали до річки на конях, заломивши по-козацькому сиві шапки. Після недовгої відправи священик занурює в ополонку хрест, а в цей час хор голосно співає: "Во Йордані крещающуся Тобі, Господи..." Після водосвяття всі люди повертаються до своїх хат. Поки мати подасть на стіл обідати, батько бере з-за образу Божої Матері пучок сухих васильків, мочить їх у свяченій воді і кропить все в хаті та господарстві. Перед їжею п'ють свячену воду. По обіді дівчата бігають до річки вмиватися в "йорданській воді", щоб були рожеві лиця. На колишній Гетьманщині парубоцтво сходилося після обіду на Водохрища на льоду і билися кулаками, хто кого переможе. Переможці забирали собі "орден" - хрест вирубаний на льоду.

ІВАНА ХРИСТИТЕЛЯ

На другий день після Водохрищ - Івана Христителя або "посвятки". В цей день господар брав у руки той хліб-сіль, що лежав під образами ще від "багатої куті", ніс у стайню, ламав на шматки і роздавав худобі. Від Різдва до Івана жінки не сміли ні шити, ні прясти. А на Івана можна було вже розпочинати роботу, молодші йшли в шинок і пили горілку, співали веселих пісень...

(за матеріалом Олекси Воропая)

СВЯТИЙ ВЕЧІР - СПОГАД

Марія Горова - Вишанич, Прага

Коли надходив Святий Вечір, ми діти дуже тішилися. На жодний день в році ми так не тішилися, як на Святий Вечір. В ту пору люди охочі, милі, приємні. Як хтось провинився, то охоче вибачається. Велика радість всюди. У нас у Студеному не говорять "Святий Вечір", а "Бабин вечір", а то тому, що той день жінки мали дуже багато роботи: варили, пекли, смажили, приготовляли на вечір. Мусіли наварити дев'ять сортів їди, - було їм що робити.

Особливо старі жони, бабки мали турботи старість з різними ворожками: варили, смажили, робили з різних трав, цвітів та коріння - масті, різні леквари, юхи і т.д.

Це все збиралося літом. Треба було насушити, підготувати приправити на зиму. На Святий Вечір варили, бо

інакше воно не мало б ту чарівну силу, в яку вірили.

Як зачалось вечоріти, дівчата йшли попід вікна та до дверей: ""клоп, клоп", просили бабусю до розмови. Бабуся вже знала дівчат і що їм треба, говорить до них: "Пой суди нибого", і веде дівчину до комори та дає їй те, що потрібно. Далі говорить до неї:

- Зпівночі, як будуть люди виходити з церкви, ти мусиш бути перша вонка. Вилий отцю воду хрестом перед церквою і говори: - як люди спішать додому, так би Михайло спішив за мною, а люди додому.

Дівчата слухали бабусю. Інші приходили про масть для себе, для коров хотіли різне зілля, щоб багато давали молока.

На Святий Вечір не смів бути ніхто голодний, навіть ковдош. [3] Худоба мала мати повні жолоби трави і т. д.

Ми, діти, так тішилися, яж тряслися від радості. В той вечір було багато різних доброт та всякої їди, за цілий рік того не було. Тоді не давалося дітям такі подарунки, як сьогодні. Ми були щасливі, якщо дістали щос дрібне і на те чекали з великою терпеливістю.

Прийшов Святий Вечір. Батько заніс до хати вівсяний сніп, який був приготовлений ще літом. Як перейшов поріг, батько мусів поклонитися, так, як чужий чоловік. Сніп положив на кінець довгого стола, який кожний мусів мати. Був такий звичай на Верховині, щоб змістилося біля нього багато людей.

Мамка на стіл положила керечун, який пеклося тільки раз до року, на Святий Вечір. Це є великий круглий хліб, до якого давалася маленька скляночка меду. Люди вірили, що мед мав велику ворожачу силу; його люди потребували для різних речей.

Як ми вже були одягнуті в святочну одежу, всі посідали за стіл. Свята вечера була для родини і ніхто з родини не смів її опустити. Мамка зачала носити на стіл їжу. Коли всі були вже за столом, батько встав, і ми всі з ним почали молитися вголос. Так зачалася вечера, котру ми очікували цілий рік.

По вечері батько заніс до хижі пласту вівсяної соломи, а ми діти в ній качалися, валялися та робили те, що роблять діти. Так наша ігра не брала кінця. Тривало аж до півночі. Раз до року нам було дозволено.

Ударом дзвонів півночі, дорослі йшли до церкви, а ми діти спати. Другий день є велике свято, Різдво Христове, в той день ніхто не сміє робити.

Всі, а особливо діти, очікували та тішилися колядниками, які ходили з вертепом. Діти бігали за колядниками, було нас повно кругом. Велика радість для дітей - це були найгарніші свята в році. Ми возилися на санях, ковзалися на люді, були щасливі. Декотрі діти мали лише діраві ходаки, хоча зябли їм ноги, вони це не відчували, такі були щасливі.

"Водорщі" [4] теж було велике свято. Служба Божа відправлялася на замерзлій річці. Два-три дні перед Йорданом зійшлося кілька мужчин, які повирізували квадрати з льоду, з чого зробили гарний престол з хрестом. Це вони поливали водою, щоб престол злився в один кусник. Півніл виглядав ніби зроблений з кришталю, і здалека блистів як діамант. На водосвяття завжди сходилося багато людей, приходили люди навіть з сусідніх сіл, подивитися на те чудо. Діти теж носили воду поливати престол, помимо того, що багато з нас ходили неодягнуті та босі, не одні перестудилися. Так кінчалися в нас Різдвяні Свята, в радості, щастю та спокою.

1. Село на Закарпаттю
2. Жони - жінки
3. Говдош - жеврак
4. Водорщі - Водокщі - Йордан

ОСИП БОДЯНСЬКИЙ

12 листопада 1808 в містечку Варва на Полтавщині в родині священика народився Осип Бодянський, визначний український філолог, славіст, історик, фольклорист, письменник і перекладач.

Після закінчення Переяславської духовної семінарії в 1831 році і після Московського університету, він став першим магістром слов'янської філології в царській імперії.

О. Бодянський установив зв'язки з тодішніми слов'янськими діячами в різних країнах. Журнал "Чтенія", що він його видавав в Московському університеті, став платформою для публікування відносно значної частини українських матеріалів.

О. Бодянський почав писати вірші та літературно - критичні рецензії ще в семінарії. Багато уваги він присвятив народній творчості; збирав українські народні пісні і казки, приказки та прислів'я. В 1835 р. він видав невеличку збірку казок "Наські українські казки запорожця Іська Матиринки".

Із наукових праць О. Бодянського відомі такі як "Розгляд різних думок про древню мову північних і південних русів", "Про погляди відносно походження Руси", "Про народну поезію слов'янських племен", "Про час постання слов'янського письма". Як славіст приділив О. Бодянський багато уваги українству і його можна вважати одним з основоположників українського мовознавства. Він, незважаючи на оточення, завжди відстоював погляд і доказував наукою, що українська мова є окремою і самобутньою слов'янською мовою, а не діалектом мови російської.

О. Бодянський працював багато над перекладами різних наукових творів. Він був знайомий з Т. Шевченком, популяризував його творчість серед слов'янських народів, старався полегшити долю Шевченка на засланні, надсилав йому книжки і листувався з ним.

Вчений О. Бодянський був одним із дуже рідкісних українців на російській службі, що відкрито гордилися своїм народом. Він робив все, що було в його силах, щоб популяризувати українську справу серед росіян. Тому він з великим ентузіазмом взявся за поширення історичних праць про Україну, не звертаючи уваги на антиукраїнські великоросійські настрої людей, серед яких він жив.

О. Бодянський помер в Москві 18 вересня 1877 року.

Авторський вечір Романа Лубківського

В культурному центрі посольства Польщі у Словаччині відбувся авторський вечір посла України в Чеській республіці, поета Р. Лубківського.

Розповіддю про творчий доробок поета і перекладача Р. Лубківського відкрив зустріч директор Польського культурного центру, літератор Мар'ян Гжешак. Особливу увагу він звернув на перекладацьку роботу письменника, яка зробила можливим знайомство українського читача з творчістю багатьох польських, чеських, словацьких, болгарських, сербських поетів.

Поезія слов'янського світу - невичерпне джерело творчої наснаги, наголосив у своєму виступі Р. Лубківський. Він розповів про тісні творчі й особисті контакти з багатьма поетами, перекладачами, поділився намірами на майбутнє. У авторському виконанні прозвучали вірші й переклади. На вечорі лунала поезія Р Лубківського в перекладі на словацьку мову.

Поет наголосив на спільності слов'янських національних культур, їхніх взаємовпливах і взаємозбагаченні, на ролі, яку відіграє література в процесі зближення народів. Він також підкреслив важливість обміну творчими делегаціями, необхідність відкриття книгарень, взаємного обміну пресою, особливо між Україною, Словаччиною та Польщею, які мають спільні кордони.

На вечорі був присутній й виступав посол Польщі в Словаччині Юзеф Королец.

Звернення до всіх українських видавців, українознавчих установ і громадянства в діаспорі

У Центральній науковій бібліотеці ім. В. І. Вернадського АН України відбулася зустріч голови Українського Історичного Товариства, головного редактора "Українського історика", професора Кентського Державного Університету Любомира Винара з науковим колективом на чолі з директором бібліотеки, членом - кореспондентом АН України Олексієм Онищенком, під час якої були вироблені певні пропозиції щодо поповнення й розбудови фондів бібліотеки.

Центральна наукова бібліотека ім. В. І. Вернадського АН України і Українське Історичне Товариство звертаються до видавничих організацій, установ та усіх, хто причетний до видання українських книг, усіх, хто вдболіває за долю української культури, з проханням надсилати до Центральної наукової бібліотеки, яка фактично виконує функції Української Національної Бібліотеки і збирає колекцію закордонної україніки:

- по два примірники книжок, виданих поза межами України;
- по два примірники часописів, продовжуваних та серійних видань, які виходять друком в Європі, Канаді, Америці, Австралії чи будь-де у світі українською та іншими мовами;
- по одному примірнику аудіо- та відеоматеріалів.

Ваша шляхетна допомога сприятиме збільшенню духовних скарбів українського народу, відродженню української культури й розбудові Української Держави. Зі свого боку, наша бібліотека бере на себе зобов'язання задовольняти усі Ваші можливі потреби в книзі шляхом міжнародного книгообміну.

Директор ЦНБ ім. В. І. Вернадського АН України,
член - кореспондент О. Онищенко
Голова Українського Історичного Товариства,
професор Кентського Державного Університету Л. Винар

СОБОРНЕ РІЗДВЯНЕ ПОСЛАННЯ ІЄРАРХІЇ ПОМІСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Всечеснішим Отцям Духовним, Преподобним Чернцям і Черницям та Всім Дорогим Вірним Помісної Української Греко-Католицької Церкви в Україні й на поселеннях

Мир у Господі і наше Архиєрейське Благословення!

Христос Рождається!

Славімо Його!

Дорогі в Христі Браття і Сестри!

В Символі Віри, який уложили Отці Нікейського та Царгородського Соборів в четвертому столітті, ісповідується Ісуса Христа, Сина Божого, який "задля нас, людей, і нашого ради спасення зійшов із небес, і воплотився від Духа Святого і Марії Діви, і стався чоловіком". В такий спосіб на кожній Божественній Літургії згадуємо подію, яку Свята Церква щороку стрічає у першій мірі з праздником Благовіщення, а в особливий спосіб з Різдвом во плоті Господа нашого Ісуса Христа. Споконвічне Слово, Божий Син "останнім віком став чоловіком", як співаємо в нашій коляді. І з цього маємо велику радість, бо Бог себе об'явив не далеким і неосяжним, а близьким і рідним. Новонародженний Ісус, це "Еммануїл", значить "з нами Бог", і Він прийшов на землю "задля нас, людей, і нашого ради спасення". Отже, справді превеликий дар Господній - Бог приймає людську природу, для того, щоб людина мала участь у Божому житті. Про це говорить євангелист Іван словами: "Бог так полюбив світ, що Сина свого Єдинородного дав, щоб всякий, хто вірує в нього, не погиб, але мав життя вічне" (1в. 3,16).

Отож празник Різдва Христового - це празник безмежної любови Бога до людей. І хоч нашим умом ми не можемо вповні зрозуміти Його великого таїнства Божої Любови, але християнський світ скрізь його стрічає з радістю, не тільки в церковно-літургічній громаді, але в особливий спосіб в кожній християнській сім'ї. Її глибоко відчуває кожна віруюча людина, коли глядить на Новонароджене Дитя, яке, хоч родиться "в біднім вертепі, в яслах на сіні", але воно, як знаємо, є Царем Світу і Спасителем Людського Роду. Ми подивляємо Божу Любов, коли бачимо, що Бог Предвічний дозволяє людині, Пресвятій Богородиці, Марії, стати Його матір'ю. З того приводу відчуваємо особливу гідність людини, бо їй дано можливість любити Бога людською материнською любов'ю. Ми ж маємо велику втіху в злиднях нашого життя, бо знаємо, що Всемогучий Бог не тільки приймає людську природу, але, як людина, пізнає холод і голод, недостачі й терпіння людей.

Тут саме цьогорічний празник промовляє до кожного з нас зокрема. Усі ми спільно журимось не тільки станом нашої Української Греко - Католицької та інших Церков України, але передусім життєвими складностями сьогоднішньої української держави, що їх конкретно відчуваємо всі без вийнятку. Народження Бога на землі в незначному містечку Вифлеємі пригадує нам, що славні й великі діла часто починаються скромно, непомітно й убого. Отже, якщо початки нашої державности зв'язані з різними матеріяльними трудощами й терпіннями, нам треба жити з надією на краще майбутнє, вміжчасі несучи тягарі один одного. Кожний український батько, який відчуває тягар відповідальности за сім'ю, має за приклад св. Йосифа. Він бо вмів знайти притулок для Пресвятої Родини, коли не було місця в гостинниці, й знав захистити Її перед кожною, загрозою. Тому ви, батьки, віддавайте свої сім'ї його опіці. А Богородиця Марія, яка стала матір'ю Божого Сина і Спасителя Світу, не в розкошах, а в печері юдейської пустині, в холоді, "межи бидляти... в яслах на сіні", нехай береже кожну українську матір, яка стільки покладає надій на майбутнє своїх дітей. Ці надії сповняться, коли найважніше для сім'ї не буде так добробут і багатство, як віра, любов, пошана, взаємна підпора й радість спільного родинного життя.

Роздумуючи над цим великим Божим даром, наша Церква постийно запитує, як нам віддячитись Богові:

"Що Тобі принесемо, Христе, за те, що Ти ради нас з'явився на землі, як людина? Кожне бо створіння, поставши від Тебе, благодарення воздає Тобі: ангели - спів, небеса - звізду, мудреці - дари, пастирі - чудування, земля, вертеп, пустиня, ясла; ми же Матір Діву, Предвічний Боже, помилуй нас" (Вечірня Празника).

Що справді принесемо Тобі, Христе? Якщо батьки нашої віри дивились на Богородицю як на найкращий дар вдячности людини Богові, то й ми повинні віддати Господу Богу з празником усе, що найкраще і найгідніше в нашому житті.

Оскільки Різдво - це празник Божої Любови до людей, то в першу чергу треба віддати Богові нашу любов. В який спосіб можна любити Бога сьогодні? Найперше, дозволяючи Йому стати частиною нашого життя. Християнни - це не той, хто ходить до церкви два рази на рік, або навіть в усі неділі і свята. Бути віруючим християнином, це щось більше! Це означає жити постійно з Христом, тобто віддавати своє життя в Божі руки, ділитись із Богом усіма нашими проблемами і радощами, шукати Божої перспективи у всіх рішеннях нашого життя. А найважніше - це вміти бачити Христа в особі кожного нашого ближнього, незважаючи на вік, національність, віроісповідання, чи на брак віри в Бога. Божественний Учитель нас вчить, що нам треба співжити одні з одними на основі правила - "Як бажаєте, щоб вам люди чинили, так само чиніть ви їм" (ЛК 6, 31). Отже, коли з Народженням Христовим святкуємо особливу присутність Бога в історії людства, треба водночас любити і шанувати особливу Божу присутність в кожній людині. Апостол Народів нас вчить: "Хіба ви не знаєте, що ваше тіло - то храм Духа Святого, який живе у Вас" (1 Кор. 6, 19). Тим ми уподібнюємось до Пресвятої Богородиці, яка, прийнявши Духа Святого, привела Христа у світ. Любити Бога - це приносити Христа у світ і шанувати Його у наших ближніх.

Цю любов ми повинні в особливий спосіб виявляти у взаємному відношенні між християнами різних конфесій і юрисдикцій. Усі ми, й в Україні, й поза її межами, відчуваємо рану поділу нашої прадідної Київської Церкви і тому кожен з нас щиро бажає церковної єдности. Але дорога до поєднання, це не буде приєднання чи підчинення однієї групи віруючих другій. Потрібно радше відкритого слухання одні одних в діялозі любови й старання зрозуміти принципові позиції другої сторони, не судячи чи відкидаючи заздалегідь, а шукаючи спільного і співпрацюючи, де можливо, для духовного добра українського народу. В тому ж дусі глава Української Греко - Католицької Церкви бажає на початку нового 1994 року видати Послання - Поучення про Екуменізм, насвітлюючи напрямні для співвідношення між Церквами, в дусі Другого Ватиканського Собору і вже відбутого Міжнароднього Богословського Діялогу між Католицькою і Православною Церквами.

Проте, з надією на Божу Любов, яка нас усіх єднає, вітаємо Вас, дорогі Браття і Сестри, з трьома празниками, які ще раз цього року до нас приходять в гості. Бажаємо Вам і всім Вашим рідним Правдивої і Невгасаючої Радости з Народженням Спасителя, Всещедрого Божого Благословення в новому 1994 році й Світлої Участи в Животворчих Водах Святого Йордану. Вітаємо кожну українську християнську сім'ю в Україні й на поселеннях і згадуємо в особливий спосіб з празником наших братів і сестер в Боснії і Герцеговині. Заохочуємо всіх Вас до радісної участи в торжественному вітанні Новонародженого словами:

"Небо і земля нині з'єдналися, коли Христос народився; нині Бог прийшов на землю, людина ж на небо вийшла; нині чоловіка ради, з природи невидимий, став видимим тілом. Тому й ми прославляємо, кличучи: Слава во вишніх Богу, і на землі мир, який дарував нам Твій прихід. Спасе наш, слава Тобі". (На Літії Празника).

Благословення Господне на Вас!

Христос Рождається!
Славімо Його!

Мирослав І. Кардинал Любачівський і Ієрархія Помісної Української Греко-Католицької Церкви

Дано у Львові
при Архикатедральному Соборі св. вмчк. Юрія Переможця
у Празник Собору Архистратига Михаїла і прочих сил безплотних
8/21 листопада 1993 р. Б.

СЛОВО до віруючого народу у святкування Христового Різдва

Христове Різдво святкує кожна християнська душа, бо це найбільший дар Божої любові для людського роду.

"Як настало ж виповнення часу, Бог послав Свого Сина, що родився від жони, та став під Законом, щоб викупити підзаконних, щоб усиновлення ми прийняли" (Гал. 4,4).

Ці слова ми неначе знаємо, але не всі ми вглиблюємося в їх зміст. А в тих словах святий апостол Павло виклав нам ясно справу Божого піклування про нас, грішних і тому смертних істот, але Бог хоче нас, як чуємо, усиновити тих, що мають на собі спадок гріховний - першородний гріх від Єви й Адама, тих, що мають безліч своїх власних гріхів, тих, що одного дня не можуть вберегти себе від злих учинків. І тому ми - підзаконні, тобто підсудні, бо на кожного з нас у книгах життя неначе досьє зібране лежить у Божому центрі інформації, яке приготовляють ангели небесні на суд, а святі апостоли будуть розглядати.

А Господь Бог заплянував нас усіх усиновити, але усиновить тільки тих, хто очиститься з гріхів, бо біля Бога немає місця гріхові й грішникам.

А ми? Що нам сказати? Ми - грішники. Надія тільки на Божу допомогу. І нам на допомогу стає

Бог Син. Бог Син вирішує стати людиною такою, як ми, тільки, очевидно, без гріхів, і тому наші гріхи бере на себе, щоб викупити нас ціною своїх за нас страждань. Чи ж не найбільша це Божа ласка для нас? Чи ж не повинні ми бути безмежно вдячні Святій Трійці за таку велику любов?

Коли настало виповнення часу, коли пророки підготували грунт, а святий Іван Хреститель мав прийти простувати стежки Господеві, бо скоро мав з'явитися Сам Господь, Спаситель, світу, - Господь вибрав Йому Матір.

Усі люди народжуються від своїх матерів. Тому Господь Бог, передбачивши, котра дівиця не матиме гріхів, приготовив її батьків, випробувавши їх, і чудесно, в старості, коли інші жінки не народжують, - у них народжується свята Дівиця, вибраний Богом храм для Святого Сина.

І ось Отець наш Небесний приготовив усе. Настало виповнення часу і в родинному місті царя Давида народився Сам Христос Господь. Усе небо було до цієї хвилини підготовлене: зоря нова, незвичайна загорілась на Сході, небесне світло луною озарило вифлеємські поля, хори ангелів, незчисленні, як непереможне військо, почали співати особливу пісню про мир Божий, про благовоління Боже до людей, яке небесною музикою зогомоніло над Вифлеємом. Та не всі були готові усе те пізнати й зрозуміти.

За світлом зірки мудреці здалеку прийшли, але зайшли, в Єрусалим і в ньому нічого не знайшли. Світло над Вифлеємом засяяло, ангельський хор залунав, а вифлеємляни спали. Тільки групка пастухів, простих, але чистих серцем людей, що сповняли свос служіння біля стад, почули ангельський спів, побачили Боже світло, почули перші Євангельську вістку від Ангела і побачили Божу Дитину.

Дорогі Брати і Сестри! Це усе майже всі ми чули ще тоді, коли були малими діточками, чиї дитячі серця зогрілися цим Божим світлом, - не забули й не забудуть його до смерті. Чи ми й сьогодні не радіємо так, як би чули перший раз? Радіємо! Не можемо нині сумувати, не можемо не радіти. Бо та радість від Божого Промислу сходить на нас. Бо народився Бог між людьми. Народився раз навіки. А в Бога "тисяча літ - як один день, а один день - як тисяча літ". Радість вічна. Вона не може перестати.

Правда, наші гріхи можуть нам затьмарити тую радість, але Христос приніс нам Покаяння, установив Сповідь, ми можемо від гріхів звільнитися, і радість небесна верне до нас.

Можливо, що радість пригасить якийсь смуток, якесь горе. Але ми знаємо, що Христос, Божий Син, прийшов, щоб понести за нас хрест на Голгофу, а ми, усиновлені Богом, повинні розуміти і взяти свій життєвий хрест, як спасіння, і послідувати з Самим Христом через Голгофу далі - до неба, до Небесного Отця, який усіх хоче усиновити і вже усиновив, якщо ми готові і не відкинули Його запрошення на Велику Вечерю.

Над усіма краями світу, над теплими, де сьогодні буйна зелень, і над холодними, як Україна, де сніг білий, мов смерть, і мороз, - лунає Євангелія про Христове народження.

Кожний, хто сьогодні був у Церкві, неначе біля Ясел, на яких лежить наш Спаситель Христос, що прийшов до нас у вигляді Дитини, подібної до наших дітей і до нас, коли ми були маленькими; кожному, хто зрозумів Велику Божу Тайну нашого спасіння, - стало на душі тепло, хоч вдома й холодно. Холодно, бо за гріхи відступництва нашого народу від Бога, за те, що українці не хотіли зрозуміти, що "не одним хлібом житиме людина, але всяким Словом Божим, що походить з Божих уст", - вибрали таки земний хліб, а храми Божі, де голосилось Боже Слово, погодилися повалити, - приймаємо покарання. Покарання заслужене. Тож мусимо сказати: "Нехай буде воля Твоя (Боже) як на небі, так і на землі".

Господь змилосердиться над нами і буде співчувати нам, як співчуваємо ми, що Він - Небесне Дитятко - дрижить у вертепі, і що тим вертепом для Нього тепер стала вся Україна, і змилосердиться над нами і нашою, колись багатою, а тепер убогою духовно й матеріяльно Україною. І як у давнину на гостині в Авраама, загарантував Господь, що коли буде хоч десять праведників, то пощадить Содом і Гомору, так і сьогодні просімо, щоб задля праведників в Україні пощадив нас і нашу нещасну Україну, якої не знищив до кінця пекельний вогонь Чорнобиля.

Але Христос промовив ще такі слова: "Мають очі - і не бачать, мають вуха - і не чують".

На жаль, у нашій обманутій Україні є багато таких, що сьогодні не бачать Вертепу з Божим Дитятком. Вони тільки радо прийшли б до празничного столу, а померзнути на дорозі до Церкви їм не хочеться. Не співчувають Божій Дитині, і гублять свій шанс бути усиновленими Богом.

Є й такі, що вважають себе мудрецями й шукають Христа в палатах - там, де багатство.

А ми, дорогі Брати і Сестри, попеклися вже в палатах. Ми знаємо, що Божа ласка приходить через убогий Вертеп, таким вертепом є Українська Автокефальна Православна Церква. І хоч є Ірроди, готові її і нас убити, як вифлеємських дітей, ангели Божі остережуть нас і охоронять, а ми, що приходимо до Неї, - "іншим путем" йтимем до Бога й до Неба, як це вчинили євангельські мудреці - звіздарі. Амінь.

Дмитрій,Патріарх Київський і всієї України

ШОСТИЙ СВІТОВИЙ КОНГРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

Торонто
2 - 7 листопада 1993р.

Світовий Конгрес Вільних Українців (СКВУ) перейменовано на Світовий Конгрес Українців (СКУ)

Новообраний Президент СКУ
д-р Дмитро Ціпівник

ПРЕЗИДІЯ СКУ:

1. Митрополит Михаїл Бздель, Українська Католицька Церква, Канада
2. Митрополит Стефан Сулик, Українська Католицька Церква, США
3. Митрополит Василь Федак, Українська Православна Церква, Канада
4. Владика Паїсій, Українська Православна Церква, США
5. Пастор Володимир Домашовець, Євангелицько Баптистське Об'єднання, США

І-ий заступник президента Олег Романишин, перша пол. каденції

І-ий заступник президента Василь Верига, друга пол. каденції

ІІ-ий заступник президента Оксана Соколик, СФУЖО

секретар Ярослав Соколик, Канада

фінансовий секретар Василь Самсць

скарбник Василь Верига, перша пол. каденції

Олеся Шуст, друга пол. каденції

заступник президента Аскольд Лозинський, США

заступник президента Михайло Василик, Аргентина

заступник президента Омелян Коваль, Європа

заступник президента Любомир Мазур, Європа

заступник президента Василь Михальчук, Європа

заступник президента Михайло Моравський, Австралія

заступник президента Петро Єдин, Бразілія

ЧЛЕНИ:

Марія Підкович, СФУЖО
Аліна Кравчук, СФУЖО
Олег Романів, Канада
Володимир Мазур, УККА, США
Юрій Рейт, Польща
Степан Ткачук, Румунія
Іроїда Винницька, СКВОР, КПЛ
Євген Чолій, КУМО
Дмитро Григорчук, Ук. Світ. Кооп. Рада

СЕКРЕТАРІАТ:

Юрій Шимко, колишній президент
Ірина Вжесневська, СФУЖО

VI СВІТОВИЙ КОНГРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

ТОРОНТО, 2-7.XI.1993

Наталія Іванів, СФУЖО
Любомира Крупа, СКВОР
Маріян Чайковський, Бразілія
Федір Курляк, Європа
Святомир Фостун, Європа
Осип Диль, Європа

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ:

Тетяна Дячинська, СФУЖО
Орест Бараник, США
Олександр Непрель, США
о. Іван Ващук, Канада
Юрій Гвоздулич, Канада
Микола Кушпета, Канада
Володимир Шляхтенко, Європа
Ярослав Михайлишин, Австралія
Дмитро Грабак, Аргентина
Василь Чмир, Бразілія

ЗАСТУПНИКИ:

Марко Дацківський, США
Ліда Чорна - Матіяшек, США

РЕЗОЛЮЦІЇ,

ухвалені VI-им Світовим Конгресом Вільних Українців

1. VI-ий Конгрес вітає проводи українських християнських церков і об'єднань і закликає їх і вірних всіх конфесій в дусі екуменізму, виявити взаємну толерантність, взаємопошану і любов, і працювати для зближення та остаточного поєднання в Христі всіх українських церков.

2. VI-ий Конгрес вітає український народ в Україні і в діяспорі з другою річницею проголошення державної незалежності, за яку віддали життя мільйони найкращих синів і дочок України.

3. VI-ий Конгрес щиро вітає Президента України Леоніда Кравчука, Уряд України, як також Українські Збройні Сили, які є запорукою незалежності України.

4. VI-ий Конгрес щиро вітає їх Святість Папу Івана Павла II з його п'ятнадцятилітнім перебуванням на папському престолі і прохає Апостольську столицю негайно визнати Патріярхат Української Греко-Католицької Церкви, який вже існує, та затвердити повну й необмежену юрисдикцію Патріярха на всій території Руси-України, і над всіма вірними Української Греко-Католицької Церкви в цілому світі.

5. VI-ий Конгрес Вільних Українців схиляє низько голови у пошані одного з основоположників Світового Конгресу Вільних українців, Святішого Патріярха Української Православної Церкви, Київського і Всієї України, Мстислава Першого. Одночасно Конгрес вітає всю Ієрархію в Україні, закликаючи її доложити всіх старань для створення одної Української Автокефальної Православної Церкви в Україні, а цим самим виповнити завіщення спочилого Патріярха.

6. VI-ий Конгрес вітає його Всесвятість Вселенського Патріярха Православної Церкви Варфоломея та просить його допомогти у створенню одної Української Православної Церкви в Україні та визнання її Патріярхату.

7. VI-ий Конгрес вітає Блаженнішого Митрополита Української Православної Церкви в Канаді Василія та Владику Української Католицької Церкви в Канаді Кир Ізидора з їхнім 50-літтям служіння у Христовому Винограднику.

8. VI-ий Конгрес вітає Українську Всесвітню Координаційну Раду - громадського форуму світового українства. Сьогодні двері СКВУ відкрилися для цілої української діяспори. Тому СКВУ, як незалежна структура української діяспори, готовий координувати з УВКР питання організаційного і ділового порядку цілої української діяспори включно із членством у структурах УВКР і СКВУ.

9. VI-ий Конгрес вітає зорганізоване українське жіноцтво в Світовій Федерації Українських Жіночих Організацій (СФУЖО) з 45-літтям та закликає українське жіноцтво до дальшої спільної праці для потреб українського народу в Україні й в країнах нашого поселення.

10. VI-ий Конгрес вітає і закликає українську молодь і професіоналістів діяспори активно включатися в Українське громадське і суспільне життя. Рівночасно, Конгрес звертається до проводів українських організацій, установ та інституцій доложити всіх старань, щоб включити молоді кадри в українське громадське і суспільно - політичне життя.

11. VI-ий Конгрес щиро вітає Об'єднання Українців Росії, яке створено в Москві 23-24 жовтня 1993 р., та бажає багато успіхів обраному проводові в обороні інтересів української меншини у Росії.

12. VI-ий Конгрес закликає український народ завершити національно-культурне, духовне, соціальне та економічне відродження України та закріпити її як незалежну демократичну українську державу.

13. VI-ий Конгрес звертається з проханням до Уряду України якнайскоріше здійснити вимогу, висунуту на науковій конференції, організованій Оргкомітетом Голодомору в часі Днів Скорботи у вересні 1993 р. в Києві, щоб міжнародний Трибунал розглянув справу Голодомору і засудив комуністичну систему і КПСС-КПУ як винних за геноцид, жертвою якою впало понад 7 мільйонів українського населення. Рівночасно, Конгрес звертається до Президента й Уряду України здійснити заходи Комісії Національних Прав СКВУ започаткування кожночасної Світової Хвилини Скорботи, що її одноголосно прийняла Сесія Геноциду Всесвітнього Форуму Українців у Києві 1992 року.

14. VI-ий Конгрес закликає Уряд України визнати геройчну боротьбу УПА/ОУН проти гітлерівської Німеччини і Москви, як рівнож визнати боротьбу Дивізії Української Національної Армії, п'ятдесятиліття якої святкуємо цього року.

15. Тому, що Ватиканська Держава вже має посла-нунція в Україні, VI-ий Конгрес вважає необхідним, щоб Уряд України якнайшвидше номінував свого посла у Ватікані для повного наладнання дипломатичних стосунків.

16. VI-ий Конгрес протестує проти відлучення старинних греко - католицьких спархій: Перемишля, Мукачева і Пряшева, від матірної Києво - Галицької Церкви і звертається до Синоду Владик Української Греко - Католицької Церкви, щоб відновити всі спархії, які існували в часі Берестейської Унії, і створити нові спархії всюди, там де добро вірних цього вимагає. Рівночасно, Конгрес вважає, що цей принцип відноситься також до Української Православної Церкви та охоплює всю територію України.

17. VI-ий Конгрес закликає Уряд України уможливити бажаючим депортованим особам поворот до своїх рідних земель, як рівнож надати їм відповідну допомогу, а для тих, які хочуть залишитися на територіях теперішнього перебування, забезпечити особисті й національні права.

18. VI-ий Конгрес стурбований договором між Президентами України і Росії у Масандрі. Конгрес закликає Уряд України обстояти існуючі кордони та землі України, як також Чорноморський Флот перед Російською Федерацією. Конгрес сподівається, що Уряд України вимагатиме від Росії відшкодування за довговікове колоніяльне визискування та повороту присвоєних Москвою скарбів України.

19. VI-ий Конгрес вважає, що Уряд України не повинен входити в жодні економічні союзи з Росією, як рівнож вважає, що Співдружність Незалежних Держав є тільки інструментом в руках різних російських політичних течій для відновлення російської імперії, а тому закликає Уряд України вийти з СНД.

20. VI-ий Конгрес одобряє становище Уряду України відносно ядерної зброї.

21. VI-ий Конгрес з великою надією очікує перемоги демократичних сил в Україні у виборах до Верховної Ради у березні і президента у червні 1994 року, і закликає всі демократичні сили в Україні до об'єднання для здійснення цієї мети. Рівнож, Конгрес закликає діаспору допомогти всіма доступними засобами демократичним силам в Україні у цих виборах і доручує новообраній Президії Секретаріяту покликати до діяльности Комісію для Сприяння Демократії і Державности в Україні.

22. VI-ий Конгрес закликає Уряд України забезпечити рівноправність жінки в Україні у всіх галузях громадського, економічного та політичного життя.

23. VI-ий Конгрес звертається до компетентних властей у справі очищення України від пам'ятників окупантів і рівночасно приспішення введення змін назв вулиць і місцевостей.

24. Стверджуючи потребу скріпити організацію структур політичного і громадського життя в діяспорі для більш ефективної праці, VI-ий Конгрес закликає, щоб доложити всіх старань для того, щоб в кожній країні нашого поселення існувала тільки одна крайова надбудова.

25. VI-ий Конгрес закликає організації діаспори продовжувати заходи перед своїми урядами для встановлення торговельних і дипломатичних представництв в Україні для активної підтримки економічної і політичної розбудови України.

26. VI-ий Конгрес вважає, що допомога діаспори для України є конечною і тому закликає українців у всіх країнах нашого поселення допомогти у розбудові Української Держави.

27. Щоб покращити працю допомоги Україні, VI-ий Конгрес стверджує потребу створення координаційних чинників для збирання і розділювання зібраної допомоги.

28. VI-ий Конгрес доручає вибраному Секретаріятові захищати нововідновлену Українську Державу, як рівнож інтереси і добре ім'я українського народу перед ворожими нападами засобів масової інформації

29. VI-ий Конгрес закликає українську спільноту причинитися до збереження української мови і до піднесення рівня українського шкільництва в діяспорі.

30. VI-ий Конгрес стверджує потребу узгіднення правопису української мови і закликає українські наукові установи в Україні та діяспори співпрацювати для розв'язання цього питання.

31. VI-ий Конгрес стверджує, що необхідно приділити більше уваги вихованню молоді і підкреслює, що національне виховання вимагає тісної співпраці батьків, Церков, шкільництва, громадських організацій та всього громадянства. Конгрес закликає Комісію Українських молодіжних організацій поробити всі заходи для кращої координації праці між собою та з українською громадою.

32. VI-ий Конгрес закликає всі крайові надбудови зайнятися питанням включення нових поселенців з України та інших країн в українське громадське життя.

33. VI-ий Конгрес підтримує працю Світової Координаційної Виховно - Освітньої Ради (СКВОР) і закликає українську громадськість морально і фінансово допомагати СКВОР.

34. VI-ий Конгрес підтримує працю Світової Ради Суспільної Служби і закликає українську діяспору всесторонньо допомагати у реалізації її планів.

35. VI-ий Конгрес закликає українську громадськість у діяспорі фінансово допомагати Українській Олімпійській Комісії в підготовці до наступної Олімпіади, в якій Україна вперше буде виступати як незалежна держава.

36. VI-ий Конгрес стверджує важливість і корисність виготовлення документального фільму про Україну під час Другої Світової Війни Українсько - Канадським Дослідно - Документаційним Центром в Торонті і закликає українську спільноту дати повну піддержку для осягнення цієї мети.

37. VI-ий Конгрес висловлює признання Бібліотеці ім. Симона Петлюри в Парижі за її культурно - політичну працю в Україні і закликає українську спільноту піддержувати її діяльність для правильного висвітлення Визвольних змагань років 1917-1920.

38. VI-ий Конгрес закликає підтримати акцію Координаційного Осередку Українських Громадських Центральних Установ (КОУГЦУ) в Європі з метою перенесення в Україну науково - педагогічної спадщини проф. Григорія Ващенка, видатного педагога і психолога, і творення педагогічних товариств його імені в Україні.

***

НІМЕЧЧИНА

У Мюнхені почав виходити німецькою мовою щомісячний журнал "Ukraine Report", що його видає фірма "Eureconsult", яка займається господарською співпрацею між Німеччиною та Україною.

Головний редактор А. Васькович підкреслив під час презентації журналу, що тісніша співпраця між Німеччиною та Україною в галузі політичній, господарській, військовій чи культурній відкрис перед обома країнами майбутні перспективи в розбудові політичної та господарської структури в Європі й у світі.

США, Нью-Йорк

16 жовтня 1993 р. тут відбулася нарада представників закарпатських організацій в США, скликана з ініціативи Комісії Зв'язку й Інформації (КоЗІ) закарпатських українців в діяспорі.

Ухвалено підтримати ініціативу Української Народної Ради Закарпаття провести в березні 1994 р. відзначення 55-их роковин подій 1939 р. на Карпатській Україні та заходи для вшанування 120-ліття народження президента Августина Волошина. Названі організації виплють делегацію на ці святкування в Ужгороді і Хусті.

Після того ухвалено відбути спільний з'їзд - зустріч закарпатських українців кінцем травня 1994 р., в Кергонксоні, Н. Й.

Найважливішою справою наради було питання, як спільно зорганізувати ідейну та фінансову допомогу національно-демократичним і патріотичним силам Закарпаття у виборах до парламенту України в березні 1994 р.

До прийнятих рішень приєдналося також керівництво Карпатського Союзу з Австралії.

ПОЛЬЩА

Українець Мирослав Чех став депутатом у Сейм Польщі. Він починав на Кошалінщині, де за нього віддано 4923 голоси. Мирославу Чеху 31 рік, за фахом він історик, багато років він працював в українських громадських, мирянських, наукових організаціях.

РОСІЯ

Перший Конгрес Українців Російської Федерації у Москві

23-24 жовтня 1993 р. у Москві відбувся перший Конгрес Українців Російської Федерації, в якому взяло участь понад сто делегатів - вони представляли 43 українські організації Росії й прибули з 21 області, чотирьох країв та восьми республік Російської Федерації.

На Конгресі прийнято статут і створено Об'єднання українців Росії (ОУР), обрано керівництво. Головою став пан Руденко - Десняк, редактор журналу "Дружба народов".

У виступах делегатів часто звучала туга, що вони майже забуті Україною, що офіційний Київ більше говорить і робить для переселення в Україну людей інших національностей. Головними проблемами для українців Росії є неможливість повернення в Україну, отримання українського громадянства, інформаційний голод, недостатня кількість підручників для українських шкіл, часті випадки протидії українській справі з боку місцевої влади в Росії.

На Конгресі було представлено досить широкий спектр поглядів на місце і роль українців Росії. Так, делегат з Тюмені А. Штефан у своєму виступі заявив, що українці Росії ніколи не допустять, щоб "велич Росії надалі досягала за рахунок приниження України". Депутат з України В. Яворівський вважає, що українська громада повинна стати "опорою Росії демократичної, міцної і цивілізованої".

З українського боку на Конгресі були присутні віце-прем'єр М. Жулинський, міністр О. Ємець (зачитав привітання Л. Кравчука), посол України в Росії В. Крижанівський, депутати Верховної Ради України. З російського боку був присутній віце-прем'єр С. Шахрай (зачитав привітання Б. Ельцина), громадський діяч Г. Явлінський, посол Росії в Україні П. Смоляков.

Конгрес, як відзначили делегати й гості, став унікальною подією у житті української громади Росії.

СЛОВАЧЧИНА

У Пряшеві побувала делегація Союзу русинів і українців Республіки Хорватії. Делегація у складі голови Союзу В. Сікорського, секретаря С. Бурди і політолога, депутата парламенту Республіки Хорватії М. Кіша зустрілася з головою Ради Союзу русинів-українців Словацької Республіки В. Ковалем і заступником голови Ради СРУС М. Бобаком.

СЛОВАЧЧИНА

Увечері 19-го жовтня ц. р. ляльковий зал Будинку культури профспілок у Пряшеві став місцем, в якому пряшівська громадськість достойно відзначила два ювілеї: 40 років роботи кафедри української мови і літератури ФФ УПЙШ та недожите 80-ліття від дня народження українського письменника Словаччини Федора Лазорика. Вечір відкрив завідуючий кафедрою доц. д-р Юрій Муличак, який познайомив присутніх з її сорокалітнім існуванням і діяльністю. Як нагадав доповідач, кафедра стала в ході чотирьох десятиліть надійним джерелом при вихованні української інтелігенції - адже в цьому періоді її успішно закінчили сотні випускників, які сталі не тільки учителями чи викладачами української мови, але знайшли своє місце в українській громаді як працівники установ культури українського етносу.

На теперішній час на кафедрі української мови і літератури навчається 76 студентів.

Приємністю вечора був виступ першокурсників кафедри, які показали музично - художній монтаж з творчості поета Ф. Лазорика.

***

Василь ЦОКЛАН

Звідки походять закарпатські і східнословацькі русини? **

II частина (I частина див. "Пороги" Но 1-2 (1993)

Доктор І. Орлай, директор ліцею в Ніжині та в Одесі і член Академії Наук в Петербурзі, зробив дуже цінну прислугу свому народові, коли у виданнях тієї Академії р. 1822 писав, що русини за Карпатами "і до днесь сохранили приверженность к православної греко - католической вірі і русскій язик с таким нарічіем, которое гораздо чище нинішнего кіевського.

А в статті "О Югозападной Россії" пише, що русини прийшли за Карпати" не з Червеної Руси, а з окресностей Києва туда поселилися вмісті з Уграми а потом во врем'я нападеній Литви на Киев... Они говорят чистим руським киевським нарічіем. (Гляди Е. Недзвельський "Очерки Карпаторусской литературы" Ужгород 1932 ст. 112).

Адольф Добрянський, переслідуваний мадярами за москофільство, пізніше перейшов до Галичини, де 1880 р. в "Слові... підкреслює, що як колись Закарпаття аж по Спиш під Татрами належало до держави св. Володимира, так і тепер, крім офіційного Закарпаття, "і часть Спиша должна бити включена в державу св. Володимира". Досі Ю. Боржава.

Куди належали русини-українці

Чеський письменник Іван Олбрахт написав в 1932 році книгу про Закарпаття, "Земля без імені" (Země beze jména) і мав рацію, бо той нещасний куток землі переходив до різних держав і володарів, а саме:

Від 9 до 11 століття (882-1031) Закарпаття належало до Київської Русі, то є України.

Від 11-18 ст. (1031-1772) ця земля належала до Угорської держави - Мадярщини і від 1331 року називалася "Marchia Ruthenarum", то є Країна Руська, справжньо Руська Країна. Сюди належала ціла територія русинів Закарпаття і нинішньої Словаччини аж до Спиша, то є Попраду.

Від 18-20 ст. (1772-1918) належала до Австро - Угорської монархії - Мадярщини і від 1867 року була переіменована на Ruthenia - Русинсько.

Від 1919-1939 належала до Чехословацької республіки, що після Сен-Жерменського договору й конституції з лютого 1920 р. називалася Підкарпатська Русь.

Від 11 жовтня 1938 до 26 жовтня утворилася автономна влада на чолі з Андрієм Бродієм.

Від 28 жовтня 1938 до 18 березня 1939 під керівництвом Августина Волошина. Розпорядженням з 30. 11. 1938 допускається для краю нова назва Карпатська Україна поряд старої Підкарпатська Русь.

Дня 14. 3. 1939 була виголошена самостійність К. У.

Дня 15 березня 1939 прийняттям закону в конституції була виголошена де юре як самостійна держава Карпатська Україна.

Від 18 березня до жовтня 1944 була під Мадярщиною і називалася Карпатолйо - Підкарпаття.

Від жовтня 1944 до 28 червня 1945 була знову частиною Чехословаччини як Підкарпатська Русь.

Від 29 червня 1945 перейшла до складу УРСР як Закарпатська область.

Назва Русин-Українець, Малоросія-Україна

З часом мінялися назви народів, їх мова, письменство і спосіб життя. Те саме відчувалося і серед українського народу. Подивімся на деякі пояснення з книги В. Січинського і кол. "Територія України".

Так напр. Греція називалася Геллада, а греки Геллени; Франція - Галія, Гали; німці - тевтони, готи; Чехія - Богемія, богеми; Україна - Русь, русини, роси, Русичі; Росія - Московія, москвини, московити (Навіть цигани - тепер роми).

Найдавніша назва Русь на Україні походить з 8 ст. ще за Рурика. В 9 ст. цю назву уживали поляни в договорі князя Олега 911 р. й Ігоря 945 р. з греками. (Наведу приклад, що у 3 пункті договору від 912 р. читаємо: Аще кто убіеть хрестіянина Русин или христіянин Русина, да умрет В. Ц.).

В описі життя Еп. Хуонрада 1131 р. Закарпатська Русь називається "Країна Русинів".

В 13-14 ст. назва "Русь" перейшла і в Галичину під назвою "Королівство Руси".

В литовсько - руських літописах в 14-15 ст. Руссю називали території України, Білорусії і Суздальщини. Територія навколо Москви називалася Московія, Москвія, Московитія.

Римський Папа Урбан VIII в 1629 р. називає

українських греко-католиків "Mei Ruthenі" (мої русини).

Назва Україна вперше з'явилася в Київському т. зв. Іпатському літопису в 1187 а 1189 роках, а потім в Галицько-Волинському літопису в 1213-68-80 а 1182 роках.

Польский король Баторій в універсалі 1580 р. звертається "К Україні Руській, Київській, Волинській, Подільській і Брацлавській".

Гетьман Петро Сагайдачний в листі 15 лютого 1622 р. до польського короля пише про "Україну, власну, предковічну Отчизну нашу", "городи українські", "народ український".

Французький інженер Боплан в "Описі України" 1649, 1650 зазначує, що "Україна простягається від границь Московії до границь Трансильванії і поділена на кілька провінцій Польщі".

Гетьман Богдан Хмельницький вперше вживав назви "Україна" поруч з назвою "Русь". В Білоцерківському універсалі 1648 р. писав: "Кому з вас любима цілість отчизни нашей, України Малоросійської". Закордонні джерела самого В. Хмельницького називали "Вождем українського народу" ("Plebis Ukrainen (SIS). В універсалах про запорізькі землі писав про "Україну" і "Народ український". Підписувався так: "Гетьман Войска Запорожського і всея України Богдан Хмельницький".

Голандський президент в Москві Г. В. фон Келлер у своїх листах з Москви в рр. 1677-1679 називає нашу землю не інакше як "Україною".

В козацькому літорису Самовидця (1648-1702) вживається назва "Україна" для цілої території від Трансильванії до Польщі, Московщини і Дону.

В літопису Величка вживається назва "Україна" також за окремими землями "Україна обох сторін Дніпра, обої Україна, Україна сегобічна, Україна тогобічна, Козацька Україна, Козакоруська Україна, Україна Малоросійська. Зустрічаємо там також фразу "Зо всею Україною і Войском Запорожським".

Гетьман Пилип Орлик звичайно писав: "Увесь наш народ український", "увесь український народ".

Цар Петро І до гетьмана І. Мазепи писав: "Народ український умен, но ми можем бити от етого не в авантаже".

Дня 16 січня 1712 цар писав: "Гарнизони Малоросійских городов укрепить людьми из украинцев".

В 17 і 18 ст. також називали Україну - "Землі Войска Запорожського", "Малая Русь", "Черкасія" а український народ "черкасами, черкесами, народом черкаським". "Українскіе черкасе городи", "українскіе городи", "черкескіе городи" і т. д.

Україна в народних піснях. Про Україну вже в 16 ст. співалися пісні, як напр. про Байду, вбитого в 1575 році, якого турецький султан намовляв до зради, щоб стати "паном на всю Україну". Про татарський погром співається в пісні "Зажурилась Україна", в пісні про Морозенька є: "за тобою, Морозеньку, вся Україна плаче" і т. д.

Козацька земля. Про Україну як Козацьку землю згадувалося в багатьох формах в 16 - 18 ст. як "Козацька земля", "Земля Козаків і навіть" Козацька нація.

(К. Маркс, характеризуючи Запорозьку Січ, називав її "Християнською Козацькою республікою") Архів К. Маркса і ф. Єнгельса т. 8, ст. 154 (В. Ц.).

Так було і на численних мапах чужинців.

Малоросія. Назва "Мала Русь" вперше з'являється в 1303 році, коли на прохання князя Юрія Львовича царгородський патріарх заснував нову митрополію "Малой Руси", щоби тим відокремити церковну ієрархию на Україні від московської.

Так, в 1330 р. Галицько - Волинська держава називається "Малою Росією", кн. Юрій Болеслав в грамоті 1335 р. називає себе "dux focius Russie Mynoris"... Назва "Мала Русь первісно мала значення чисто церковне. Аж потім московські царі почали присвоювати собі церковний титул також в царському титулі спочатку "всієї Русії" (кн. Семен Гордий 1341 - 1358, а пізніше "Великія и Малия Русіи" або Всея Великія, Малия и Белия Русіи) після Переяславської умови, вперше в 1655 р. На жодних географічних мапах не вживається назва "Малоросія" аж до початку 19 століття. (Доси М. Січинський)

(продовження в наступних номерах)

Ще в серпні 1993-го року надійшов на адресу редакції "Порогів" милий лист від пана інж. **Лазара Павлишина** з Карлштейна в якому він пропонує трохи "перелицьовану" щедрівку "Маланка". Вже в січні 1992-го року її опубліковали наші колеги в редакції "Жіночого світу" в Канаді.

Пан інженер недавно відсвяткував своє 95-річчя. Редакція "Порогів" бажає міцного здоров'я !

Ріжні народи мають свого
Останнього грудня святого,
Це звичка стара й нічого
Нема з вірою спільного

Англійці мають Санта Кльоса
Росіяни ж діда Мороза
Чехи та німці Соловея
А може дехто Маковея!

Тож - кожен нарід "зпоконвіка"
Всіляк святкує чоловіка.
Ще як дівчина, Малася
Українцям сподобалася!

Ми вітаємо в нашу хату,
Може з часів матріархату,
Кожного вечора чи ранку
Нашу чепурненьку Маланку!

Колись малими ми залюбки
Співали Маланці щедрівки,
Коли вона замерзнувши в п'яти,
Просилася загрітись до хати.

Наша Маланка в Дністрі була
Дністрову воду щодень пила
А також пасла в Дністрі качки,
Загубивши ж верталася плачки.

Україна ніколи не забуде, що після поразки нашої національної революції, в 20-х - 30-х роках XX-го віку саме Прага стала тією золотою гаванню, де знайшла прихисток українська еміграція, її творчий незломлений дух. Саме славетний своїми гуманістичними традиціями Карлів університет і Слов'янська бібліотека і Українська Господарська Академія в Подєбрадах та українські осередки в інших містах чеської землі були тим чудовим кліматом, що живив і наснажував обдарованих синів і дочок нашого народу, гартував їх волю до життя, жертовну їхню готовність віддати себе справі майбутнього відродження України.

Козацькі пороги в Наддніпрянській Україні злими силами тоталітаризму було потоплено в штучних морях, та ось у Празі, як незнищенний струмочок нашої духовності, "з'являється цей прекрасний часопис "Пороги", що засвідчує ще один творчий вияв українства, невичерпний потенціал української нації. З незліченних таких живих струмків - на матірній землі і в діаспорі - виникає могутня ріка воскресаючої нашої духовності: тим-то всі ми, кому дороге відродження нації, радіємо, народинам "Порогів", що своїм змістом і зовнішнім виглядом так багато говорять сьогодні українській душі!

Дякуємо чехам за братерську підтримку, читацька вдячність і вам, друзі й побратими, за вашу талановиту патріотичну працю в ім'я суверенної України.

Олесь Гончар
Київ, 18 листопада 1993 р.

СФУЖО WORLD FEDERATION OF UKRAINIAN WOMEN'S ORGANIZATIONS
СВІТОВА ФЕДЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Executive Office: 278 Bathurst St. □ Toronto, Ontario □ Canada M5T 2S3 □ (416) 366-4299
Mailing Address: 2336 Bloor St. W., Box 84578 □ Toronto, Ontario □ Canada M6S 1T0 □ Fax (416) 536-0592

15 вересня 1993

До Хвальної Управи
Об'єднання Українців
в Чеській Республіці
Прага.

Хвальна Управо!

Дякуємо за Ваш журнал "Пороги", який Ви переслали для СФУЖО. Він добре зредагований,з численними статтями й інформаціями, що знаходять зацікавлення читачів-українців у Чехії, як також і в Україні й діяспорі.

Сам почин видання цього першого українського квартальника в Чехії заслуговує на повне признання не тільки за його цінні матеріяли й вістки з українського життя, але й за те, що виходить на високому поліграфічному рівні та за підтримкою Чеської держави, за що ми всі їй вдячні.

Бажаємо Вам успіхів у дальшій Вашій праці видавання "Порогів" і остаємося,

з повагою і щирим привітом,

Оксана Б. Соколик
голова

Іванна Кушпета
секретар

ДЕ, ЩО, КОЛИ

На честь другої річниці проголошення Незалежності на будинку міської ратуші встановлений великий герб міста Львова. В подарунок рідному місту роботи провів творчо - виробничий фонд "Фабрика Івана Левинського". Автор проєкту - скульптор Валерій Потюк.

*

17-ого жовтня 1993 р. спеціальним літаком з Мюнхену, доставлено архів відомого українського поета, прозаїка і публіциста Івана Багряного, який майже 20 останніх років свого життя провів у Баварії. Повернению культурних вартостей сприяв генеральний консулат України в Мюнхені.

*

Український парламент прийняв рішення про проведення дострокових виборів народних депутатів 27 березня 1994 р., а президента України - 26 червня 1994 р. Одночасно Верховна Рада скасувала своє рішення про проведення всеукраїнського референдуму про довір'я (недовір'я) президентові України і Верховній Раді.

*

В Київському Державному Університеті заходами Інституту українознавства, що його очолює проф. П. Кононенко, запроваджують курс української літератури діаспори. Викладатиме його проф. Я. Славутич з Альбертійського університету.

*

У львівському Республіканському Видавництві "Світ" вийшов з друку "Російсько - український словник з фізичної культури і спорту". Цей словник допоможе перейти на україномовне ведення зайнять у вищих та середніх спеціальних фізкультурних закладах і у великій мірі допоможе відновленню рідної мови у спортовому середовищі.

*

Пан Левко Лук'яненко, дотеперішній посол України в Канаді попрощався з українською громадою під час конгресу СКВУ в Торонті і повернув в Україну початком листопада 1993 р.

*

Концертом у місті Костянтинівці Донецької області було завершено всеукраїнське турне відомого виконавця сучасної української естради Андрія Миколайчука. Його організаторами були Костянтинівська організація КУНу та спонсор торгово-промисловий дім "Консент" за співучастю заступника генерального директора, директора спільного підприємства "Конті".

Зал був повний, концерт пройшов під овації - "мене так давно не приймали", сказав Андрій Миколайчук.

*

В жовтні ц. р. відбувся у Львові конгрес Світової Федерації лемків, в роботі якого взяли участь 464 делегати та гості. Прибули лемки з польської Лемківщини, Сполучених Штатів і Канади, прибув також представник лемків з Москви і голова Союзу русинів-українців Словаччини В. Коваль, директор Державного музею українсько - руської культури у Свидинику М. Сапоніга, етнограф згаданого музею П. Вархол та письменник М. Шмайда.

*

75-ту річницю проголошення Західно-Української Народної Республіки, вибудованої на уламках Австро-Угорської імперії після 700-літнього поневолення, урочисто відсвяткувала Галичина. У львівському оперному театрі відбулася урочиста академія, що її відкрив представник Президента у Львівській області С. Давимука. Він теж зачитав вітання з ювілеєм Л. Кравчука: "Листопадовий зрив - свідчення непохитного прагнення нашого народу до волі та незалежності, Ця дата була, є і повинна залишатися яскравою сторінкою в історичному літописі нашої держави".

*

18 політичних, громадських і профспілкових організацій виступили із заявою про спільну роботу під час виборів до Верховної Ради України. Закликаючи демократичні сили до об'єднання на виборах, автори документа все ж визначають, що висунення одного кандидата від блоку в кожному виборчому окрузі сьогодні неможливе. Але, щоб не допустити перемоги на виборах блоку проімперських і крайніх лівих партій, необхідно хоча б узгодити свої дії.

*

Перший заступник міністра оборони України, генерал - полковник Анатолій Лопата прийняв військову делегацію Чеської Республіки.

Сторони обмінялись інформацією про стан збройних сил своїх країн, обговорили специфічні військові проблеми. Було висловлено зацікавленість у пошукові форм співпраці, які сприяли б подальшому розвитку взаємовигідних контактів між міністерствами оборони України та Чехії.

*

6 грудня 1993 р. відбулися установчі збори Броварської районної організації Конгресу Українських Націоналістів; з промовою виступив член проводу Київської крайової організації Конгресу Олесь Вахній.

*

Виборча коаліція "Об'єднання демократичних сил - Українська народна рада Закарпаття" створена в Ужгороді. До неї ввійшли місцеві громадсько - політичні формування Руху, "Меморіалу", "Просвіти", УПР, ДемПУ, Союзу українок та ін. Сформовано координаційну раду і штаб. Вирішено підтримувати єдиного кандидата в народні депутати України кожного з виборчих округів Закарпаття, не висувати незалежних кандидатів, постійно координувати дії під час передвиборчого марафону.

З нагоди Різдва Христового та Нового року Рада Об'єднання Українців в Чеській республіці вітає всіх братів і сестер в Чехії, в Україні, на поселеннях у світі.
Всім багато щастя, здоров'я і злагоди.

Христос рождається !!!
Славімо його !!!

Звернення регіональної організації ОУЧР з центром в Остраві:

Шановні краяни,

наша організація розпочала свою активну діяльність з вересня 1992-го року. На даний час ми вже поступово входимо у громадсько-політичні структури нашого регіону, організовуємо наше культурне життя на Остравщині, тісно співпрацюємо з центром ОУЧР в Празі. Регулярно виходить альманах "Голос українців Північної Моравії". Для того, щоб наша робота розвивалася ще потужніше, нам невистачає однієї машинки з українським шрифтом. Просимо тих, хто б зміг подарувати або спонзорувати купівлю машинки, звернутися до керівництва РО ОУЧР за адресою:

Vasil Vaník
Dělnická 308
738 00 Ostrava - Poruba
Щиро дякуємо

ЗАПРОШЕННЯ

УКРАЇНЦІ !!!

Запрошуємо вас на традиційну українську Маланку, що відбудеться в Празі 29 січня 1994 р. о 20^{00} год. у приміщенні вар'єте "Прага", Водічкова вул. 30, Прага 1.

Для вас гратиме музична капела з Києва.

Коротка культурна програма.

Приходьте повеселитися, поспілкуватися !!!

Рада ОУЧР
Секція культури

РАДІО ВАТИКАН

Європейські країни перейшли у вересні на зимовий час. У зв'язку з цим у передачах Радіо Ватикану настали сезонні зміни, які торкаються також українських програм.

З вересня ранкова програма о 6-ій годині за київським часом - на коротких хвилях: 41 м - 7365 кГц та 49 м - 7365 кГц. Вечірню передачу о 19,50 київського часу можете почути на коротких хвилях: 31 м - 9755 кГц та 25 м - 11,740 кГц. Ранкові передачі виходять в ефір за допомогою супутникового зв'язку.

* Матеріали, що наводяться в рубриці ДО НАС ПИШУТЬ не підлягають редагуванню, друкуються в такому вигляді, як надійшли до редакції.

** За опубліковані фактографічні дані відповідає автор статті

Непідписані статті - редакційні

Інформаційний культурно-політичний квартальник "Пороги" видає Рада Об'єднання українців в Чеській республіці. Часопис субвенціює Уряд Чеської Республіки.
Засновано в березні 1993 р., тираж: 800 примірників.
Но 4, жовтень-грудень 1993, рік I, підписано до друку 22 грудня 1993
редакція: Павло Бальковський (гол. редактор), Лідія Райчинець (редактор), Олександра Шкрландова (секретар), Олександр Габор (бухгалтер).

Редакційна колегія: Микола Шатилов, Марія Няхай, Микола Гулин, Василь Ваник, Борис Заїц, Богдан Зілинський, Федір Янчик.

Адреса редакції: PORONY - SUČR,Moravská 9, 120 00 Praha 2, BOX 119

Друкує: TYPO Kolín ve spolupráci s J+M Čáslav, tel.: 0321/212 21

НЕ ПЛАЧ, РАХИЛЕ

По що горлице, ти, голубице,
Тоскуєш і плачеш та тяжко зітхаєш? 2 рази
Ловець неситий розпостер сіти,
Не зловить рідних дітей свобідних! 2 рази
Твої вже діти в небеса прийняті:
Шлях пройшли сей жизні і побідні пісні 2 рази
Поють Царю слави, що їх від держави
Спас погубної і лесті підступної,
Лесті підступної!

Піду на ниву еще незрілу
Колоси збирати, не мені їх жати. 2 рази
Зелененькі цвіти, їх мені не зріти,
Внутро смертною січе косою. 2 рази
Най травиця мертва буде Богу жертва
І в скошенім сіні благовонні крині, 2 рази
Вічний Бог невинну приняв ще не спілу,
В житницю небесну, пшеницю чудесну,
Пшеницю чудесну.

Вид як обридливий! І род злословний
Христа не знає, ще й зневажає, 2 рази
А мої діти хоче згубити,
Меч обнажає, їх убиває! 2 рази
Твої рідні діти попадуть у сіти,
Тим небо дарує, хто життя жертвує. 2 рази
За Христа і Бога заплата премнога
Малим дитинятам, невинним ягнятам,
Невинним ягнятам.

Скінчи, о мати, гірко ридати...
Ах, як скінчити, а не жаліти? 2 рази
Кров'ю невинних дітей безсильних
Наповнять море, - жаль мені! горе! 2 рази
Скінчи вже, о мати, за дітьми ридати,
По Адамі жили, отже согрішили. 2 рази
Через смерть кроваву усе відзискали:
Жили в сіни смерті, рай був їм запертий,
Рай був їм запертий.

Тяжко є глядіти, як многі діти
В цілім повіті в життя розцвіті, 2 рази
Овоч утроби, забив із злоби
Злий кровопійник, 1 род убійник. 2 рази
Ліпше, щоб діти в життя розцвіті
Жизнь положили, а з Христом жили. 2 рази
Прийшов світ спасти, із чорта власти
Нас відкупити світа Спаситель,
Світа Спаситель.

Бідна ж я мати, такої страти
Я не забуду, доки жить буду. 2 рази
Пропали діти, пов'яли цвіти,
Згасли надії, счорніли мрії! 2 рази
Зведи оченята, глянь, твої дитятка
Сіяють нині в небесній твердині. 2 рази
Господом ізбрані, вінцем уквітчані,
Вічно проживають, з неба споглядають,
З неба споглядають!

